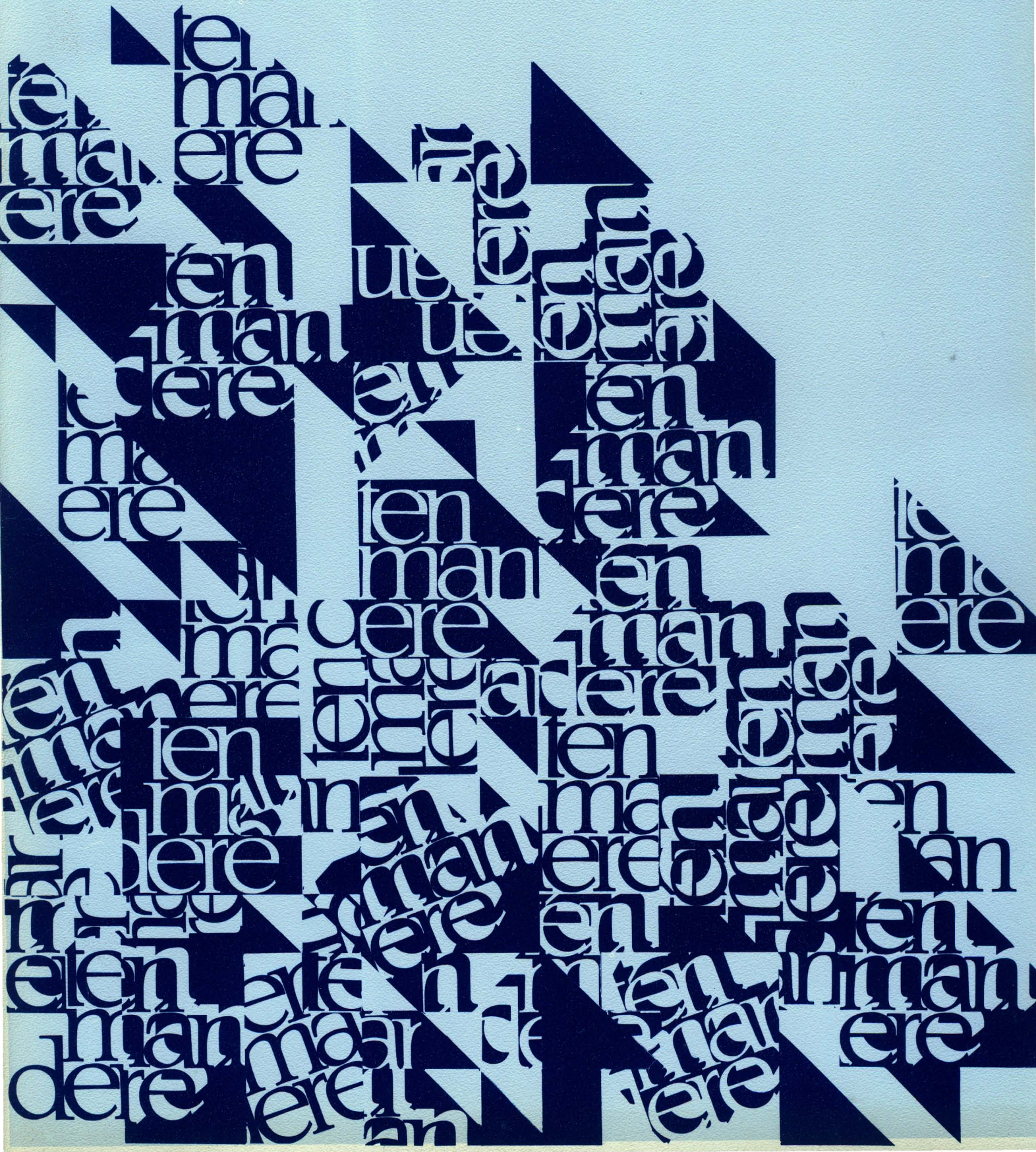

97 ISSN 0772-6384
XXXIIIe jaargang - 3

ten mandere

heemkundige periodiek voor Izegeem en omgeving

KULTUUR LIGT ONS.

BANK VAN ROESELARE

JA, UW AANPAK LIGT ONS.

MACHINES BOUCHERIE

Machines Boucherie nv
Plast-o-Form nv
Stuivenbergstraat 106
8870 Izegem

Tel. (051) 31 21 41 - Fax (051) 30 54 46

TEN MANDERE

BESTUUR:

Voorzitter: Dr. JEAN-MARIE LERMYTE
Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem
tel. 051/30 39 99

Ondervoorzitter: ANTOON VANDROMME

Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem
tel. 051/30 31 35

Secretaris: ROBERT LEROY

Boomforeeststraat 49, 8870 Izegem
tel. 051/30 10 56

Penningmeester: ALBERIC DEPRez

Ommegangstraat 69/1, 8870 Izegem
tel. 051/30 28 48

Archivaris: ANDRE DEMEURISSE

Baronielaan 33, 8870 Izegem
tel. 051/30 46 58

Hoofdredacteur: BART BLOMME

Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
tel. 051/30 03 67

Leden:

LUC BILLIOUW
Ter Beemden 16, 8870 Izegem
tel. 051/30 12 23

ANDRE MISTIAEN

Hondekensmolenstr. 24, 8870 Izegem
tel. 051/30 36 69

FREDDY SEYNAEVE

Elegastlaan 14, 8870 Izegem
tel. 051/30 58 31

RAF VANDENBERGHE

Meensesteenweg 77, 8870 Izegem
tel. 051/30 46 23

HENDRIK WILLAERT

Krommekeerstraat 3, 8080 Ruiselede
tel. 051/68 82 45

REDACTIE:

Bart Blomme
Jean-Marie Lermyte
Antoon Vandromme
Raf Vandenberghe

M. NUIJTENS. Munten, eretekens, penningen, noodgeld	3
B. BLOMME. Bisschoppelijk bezoek aan Izegem in 1678	9
M. NUIJTENS. De Izegemse schoenmakersfamilie Kerckhof in den vreemde	13
A. VANDROMME. Bomen op de Korenmarkt	17
A. VANDROMME. Honderd jaar 'Eigen Huis' in Izegem	25
R. VANDENBERGHE. De correspondentie tussen de Vrije Vakschool en het koninklijk hof van België	35
A. VANDROMME. Huis Defauw	57
B. BLOMME. Zij zorgden voor de Izegemse veiligheid in 1939-1940	61
Kringleven	63

Aan dit nummer werkten mee:

Bart Blomme, Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
Marcel Nuijttens, Boomforeeststraat 39, 8870 Izegem
Raf Vandenberghe, Meensesteenweg 77, 8870 Izegem
Antoon Vandromme, Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem

Verantwoordelijke uitgever: Jean-Marie LERMYTE, Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem.

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage en ontvangt 15 overdrukken.

Voor gehele en gedeeltelijke overname is de voorafgaandelijke toestemming van de heemkundige kring en de auteur vereist.

ALG. NUMMER 97, 33ste JG. NR. 3 (december 1993)

LIJST ERELEDEN 1993

IN IZEGEM:

- Allewaert, Luc, Marktstraat 14
Allosserie, Luc, Roeselaarsestraat 327
Ameye, J.-L., Ommegangstraat 9/3
Artex, N.V., Roeselaarsestraat 594
Boucherie, mevr. Christiane, Abelestraat 61
Boucherie, Lionel, Ambachtenstraat 80
Boucherie-Vanfletoren, Gapaardstraat 45
Boucherie-Verfaillie, Krekelastraat 9
Bourgeois, André, Sint-Tillostraat 9
Bral-Dejonghe, Rudi, Ardooisestraat 62
Bruyneel, Dr. R., Ingelmunstersestraat 57
E.P. Capucijnen, Roeselaarsestraat 291
Christiaens, Marcel, Eigenhaardstraat 45
Christiaens, Omer, Prins Albertlaan 2
Christiaens, Roselin, Grote Markt 17
Compernelle-De Vlieghe, Heibrugstraat 17
D'Artois, Johan, Hondekensmolenstraat 12
Debruyne, Rudy, Slagmeersenstraat 13
Declerck, Raf, Grote Mmamrkt 11, bus 4
Decoene, E.H. Jozef, Kerkstraat 13
De Forche, Christiaan, H. Consciencestraat 18
Degezelle, Lucien, Nieuwstraat 4
Demey, Johnny, Kortrijksestraat 321
de Mûelenaere, E.H. José, Kasteelstraat 26
Demuyne, Gustaaf, Baron de Pélichystraat 45
Denys, Roland, Burg. Vanden Bogaerdelaan 67
Derolez, Jacques, Bellevuestraat 45
Drukkerij Demoen, Sint-Crispijnstraat 26
De Vlieghe, Luc, Melkmarktstraat 1/3
Dubaeere, E.H. Ludwig, Kerkstraat 7
Dupont, Jim, Kerkplein 8, bus 4
Dupont, Dr. Johan, Lendeledsestraat 7
Duyvejonck, Paul, Pieter Baesstraat 23
Eeckhout, Dr. A., Baron de Pélichystraat 4
Gesubsidieerde Vrije Basisschool, Leenstraat 110
Guillemin, Antoon, Meensesteenweg 88
Handsaeme, Roland, Gentscheerweg 82
Herman, Raphaël, Stijn Streuvelsstraat 26
Houthoofd-Feys, A., Steenovenstraat 4
Joos-Depreitere, Kloosterstraat 4
Kemp, Marc, Gentscheerweg 45
Lecluyse-Demeyere, E., Abelestraat 25
Madou, André, Roeselaarsestraat 317
Maertens, Eric, Kerelsstraat 15
Maes, Bernard, Gentsstraat 84
Mattan, Ronny, Roeselaarsestraat 127
Naessens, Maurice, Ingelmunstersestraat 50/52
Porte, Rik, Dweersstraat 10
Rosseel, Luc, Roeselaarsestraat 95
Saelen, Mevr. André, Kachtensestraat 137
Sagon-Vanden Avenne F., Gentsstraat 17
Seynaeve, Jozef, Burg. Vanden Bogaerdelaan 93
Spriet, Noël, Sint-Antonijsstraat 17
Strobbe-Cardoen, Dirk, Gentscheerweg 98
Strobbe-Debever, Mevr. G., Korenmarkt 11, app. 11
Strobbe-Staessens, Luc, Vredestraat 1
Terryen-Declercq, Rik, Melkmarkt 2
Vanbeckevoort Jaak, Meensestraat 131
Vanden Avenne, Zeno, Populierenstraat 3
Vandenbussche, André, Dam 43
Vanderhaeghen, Albert, Baronielaan 26
Vandewalle, Mevr. Antoinette, Nieuwstraat 9
Vandommele, Roger, Sint-Rafaëlsstraat 14
Vandommele, Roger, Roeselaarsestraat 93
Vandommele, Tillo, Brugstraat 26
Vandromme, Willy, Baronstraat 112
Vangheluwe, Daniël, Slagmeersenstraat 32
Vanhaverbeke-Leroy, Luc, Mentenhoekstraat 131
Velghe Joris, Kortrijksestraat 46
Vens, Werner, Prinsdomlaan 16
Verhaeghe, Luc, Oekesestraat 29
Verhoestraete, Mevr. Brigitte, Gentscheerweg 92
Verledens, Willy, Peter Benoitstraat 11
Wybo Romain, Ter Wallenstraat 35
Zusters van Liefde, Roeselaarsestraat 47
Zusters van Maria, Gentsstraat 31

BUITEN IZEGEM:

- Deblauwe, Jules, Sint-Amandstraat 107, 8800 Roeselare
Declercq, Carl, Izegemsestraat 57, 8880 Ledegem
Depoorter-Decoopman, Frans, V. Wselystraat 15, 2679 A.V. de Lier (Nederland); Weggevoerdenlaan 2, bus F2, 8500 Kortrijk
Durant, Gerard, Arsenaalstraat 37, 8000 Brugge
Gillès de Pélichy, juffr. Jeanne, Keizer Karelstraat 105, bus 30, 8000 Brugge
Hendrickx, J., Heidelaan 7, 3001 Heverlee-Leuven
Hespeel Aviation Traders N.V., Groenveld 30, bus 10, 1930 Zaventem
Huyghe, Emmanuel, Rodebergstraat 25, 8954 Heuvelland
Meyfroidt, Armand, Vlasschaardstraat 12, 8770 Ingelmunster
Paret, Carina, Bietenstraat 85, 2400 Mol
Ronse, Chris, Renmeesterlaan 175, Middelburg (Nederland)
Ryserhove, Alfons, Kloosterstraat 46, 9910 Knesselare
Soens, Gerard, Beukenlaan 11, 8860 Lendeled
Strynckx, Jan, Rotstraat 60, 9240 Zele
Vanantwerpen, Lucien, Korenstraat 19, 9800 Deinze
Vangheluwe, Daniël, Slagmeersenstraat 32
Vanneste, Guido, Tarwestraat 10, 8770 Ingelmunster
Veranneman, André, Ooststraat 199, 8800 Roeselare
Seynaeve-Bok, E., Grote Markt 25/11, 8800 Roeselare
Vandewalle, Roger, Ingelmunstersestraat 13, 8860 Lendeled
Vermandere-Deputter, Geert, Beemd 6, 1654 Huizingen

MUNTEN, ERETEKENS, PENNINGEN, NOODGELD

Marcel Nuijttens

Een jeton van Ons Eigen Brood¹

Tot ons groot genoegen konden we een penning terugvinden die in Izegem omloopwaarde heeft gekend. De penning is van geelkoper, rond van vorm, heeft een diameter van 24 mm en in het midden een opening van 4 mm. Op de voorzijde lezen we: ONS EIGEN BROOD . ISEGHEM en op de keerzijde GOED VOOR EEN BROOD.

Met deze penning of jeton - vandaar het Izegemse woord *ston* - gingen we te rade bij Jozef Tytgat zaliger, die de volgende uitleg gaf. De penning dateert van vóór 1914. Het gebruik van de penning was als volgt: de landenaars² die aangesloten waren bij de coöperatieve Ons Eigen Brood en over zelf verbouwd graan beschikten, konden dit graan tegen brood inruilen bij de coöperatieve. Ze kregen daarom jetons, die ze bij de broodvoerder konden inruilen tegen brood. Hoe precies de verhouding lag tussen het ongemalen graan en het gebakken brood, weten we niet. Een dergelijk akkoord tussen de coöperatieve en de landenaars liep tot 1940. Van 1920 tot 1940 gebruikte men

echter penningen in bedrukt karton. Een exemplaar daarvan konden we nog niet terugvinden.

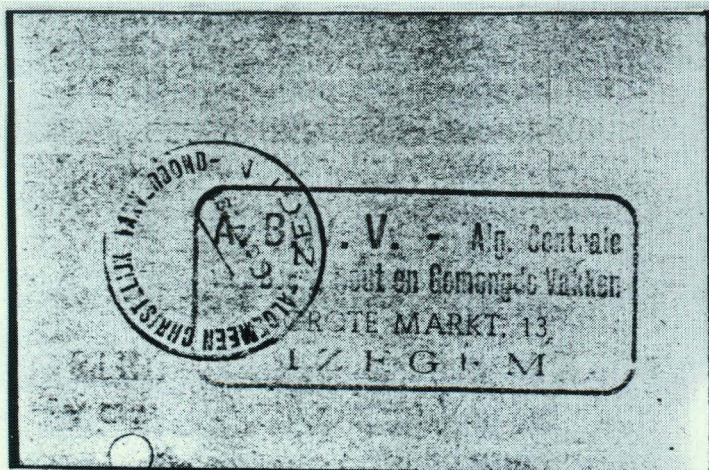
Izegemse numismatiek³

Al vóór de eerste wereldoorlog waren werkstakingen zowel in de Izegemse schoen- als borstelnijverheid geen uitzondering. Meestal gingen de geschillen tussen werkgevers en werknemers, al dan niet door de vakverenigingen gesteund, om looneisen. Tussen de twee wereldoorlogen waren een of twee stakingen per jaar normaal. Soms duurden ze enkele dagen, soms sleepten ze weken aan, zoals deze van 1936. Zelfs tijdens de tweede wereldoorlog, toen staken verboden was, brak er een staking uit in de schoenfabriek Tanghe. Door de tussenkomst van de Duitse overheid liept die op niets uit. Tussen 1945 en 1950 was er volop werk in de schoen- en de borstelnijverheid. Onder de leiding van de vakbonden gingen de inmiddels opgerichte syndicale delegaties, die uit verkozen afgevaardigden van de vakbonden samengesteld zijn, steeds hogere eisen stellen. Daardoor zat de kans op een staking er dik in.

Een van de werkstakingen die meer dan twee maanden zou aanslepen, was die van 1952: van juni tot in augustus. Omdat de stakerskassen van de vakverenigingen niet voorzien waren op dergelijke lange perioden van werkonderbreking, kwamen het ACV (Algemeen Christelijk Vakverbond) en het ABVV (Algemeen Belgisch vakverbond) tot een akkoord om een tijdelijk steunfonds op te richten. Zo zouden de gesyndiceerde leden

betaald kunnen worden.

Daarom ging men over tot het drukken van steunkaarten die in Izegem zelf, maar vooral in andere steden en gemeenten door de propagandisten van de vakverenigingen aan het publiek werden te koop aangeboden. Deze steunkaarten zagen er als volgt uit. Ze maten ongeveer 93 x 60 mm en waren zwart gedrukt. Als tekst stond er:

Er waren ook exemplaren van 10 en van 20 fr. De steunkaarten met de waarde van 5 frank werden gedrukt op lilakleurig papier. Die van 10 frank waren groenkleurig en die

van 20 frank op kreemkleurig. Op de keerzijde kwamen ook o.a. nog de volgende afstempelingen voor:

Algemeen Christelijk Vakverbond
Centrale Werkloozenkas A.C.V. Gewest Izegem
A.B.V.V. Izegem.

Het gaat dus om controlemerken door de vakverenigingen aangebracht.

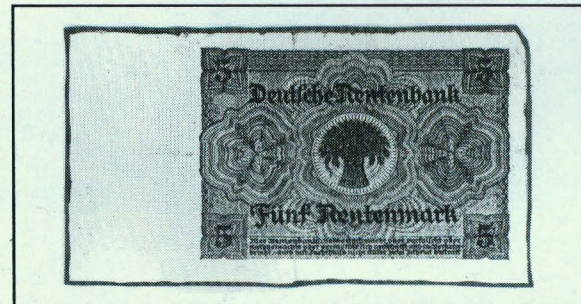
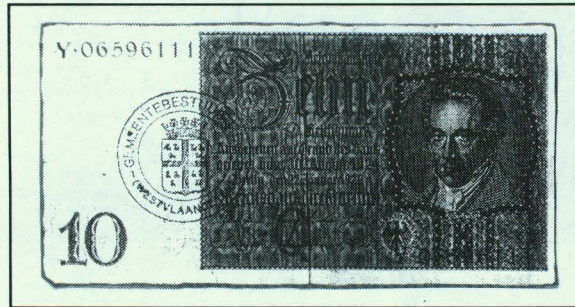
Hoeveel er van deze steunkaarten werden gedrukt en bij welke drukker, konden we niet achterhalen. We weten ook niet hoe groot de opbrengst was. Omdat deze steunkaarten veel meer buiten Izegem werden verkocht, zijn de overgebleven exemplaren bij ons zeldzaam te noemen.

Izegems noodgeld

In aansluiting bij ons artikel *Het Izegems noodgeld gedurende de eerste en tweede wereldoorlog* in *Ten Mandere*, nr. 71 (1985) kunnen we nog het volgende meedelen⁴.

De Duitse militaire overheid had voorzien dat er speciale bankbiljetten nodig waren voor de bezette gebieden: de zogenaamde *Reichkreditkassen biljetten*. De normale *Rentemarken* waren hier ongeldig. Wanneer echter in 1945, na het beëindigen van de krijgsv verrichtingen, de vele verplicht tewerkgestelde arbeiders uit Duitsland terugkeerden, hadden zij rentenmarken in hun bezit. Bij de genscontrole werd hun gezegd "deze biljetten op hun stad- of gemeentehuis te laten waarmerken, daar ter zijner tijd een omwisseling zou volgen". Dat gebeurde en er zijn rentemarken van 1, 5, 10 en 20 rentenmark door het Izegemse stadsbestuur gewaarmerkt.

Voor zover we konden nagaan, kwam het nooit tot een omwisseling, zodat er vermoedelijk nog meer van die souvenirs in Izegem bewaard zijn gebleven.

Een ereteken voor de vrijwillige Izegemse brandweer

In *Ten Mandere*, nr. 66 (1983) publiceerden we een artikel over de eretekens voor de Izegemse vrijwillige brandweer. Een

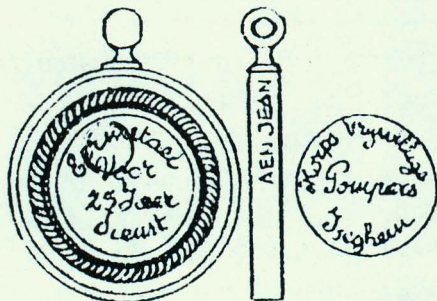
ons toen niet bekend ereteken berust in de verzameling van de heer A.C. Borné uit Brussel⁵. Het ziet er als volgt uit: zilver, ronde vorm met 30 mm diameter, een dun zilveren plaatje gevat in een 4 mm dikke holle omlijsting, van een draagoog voorzien.

De Izegemse brandweer in 1928.

Zittend, v.l.n.r., luitenant Lucien Neiryck, commandant Jules Vanbesien en luitenant Camiel Maes.

Rechtstaand, v.l.n.r., adjudant Jean Bourgeois, luitenant Frans Bral en sergeant Gerard Vanbesien.

Het geheel hangt aan een driekleurig nationaal lint van 16 mm breedte. Het middendeelte is gegraveerd. Op de voorzijde lezen wij EERMETAEL VOOR 25 JAER DIENST en op de keerzijde KORPS VRYWILLIGE POMPIERS ISEGHEM. Op de rand van het exemplaar van dhr. Borné graveerde men AEN JEAN BOURGOIS. Het draagoog zit tussen de voornaam en de verkeerd geschreven familienaam. Wie dit ereteken maakte zal ons wel een raadsel blijven.

Wie was Jean Bourgeois? Op zijn geboorteakte van 11 februari 1884 lezen we dat Jean Baptiste Joseph Bourgeois de zoon was van hoofdonderwijzer Camille Aloise en van Clementia Sophia Maria Beerlandt. Op 15 april 1909 trouwde hij met Leonie Horine Timmerman. Hij was toen handelsreiziger van beroep. Verdere opzoeken brachten aan het licht dat hij dienst nam bij de stedelijke vrijwillige brandweer op 12 oktober 1904, dat hij tot korporaal bevorderd werd op 1 oktober 1905 en tot adjudant op 28 november 1909. Vijfentwintig jaar dienst betekent dus dat het beschreven ereteken in 1929 werd verleend. Erg opvallend is dan ook de heel oude spelling, nl de AE in plaats van AA.

Jean Bourgeois was nog veel meer. Hij was o.a. een gekende schoenfabrikant; het werkhuis leverde schoenen af van het merk *Union* en was in de Vijfwegenstraat gevestigd. Van 1932 tot 1942 was hij bovendien burgemeester van Emelgem; in 1942 fuseerde de bezetter Emelgem met Izegem. Jean Bourgeois overleed op 8 oktober 1943. De brandweer was op de begrafenis aanwezig. Ondanks de oorlogsommandigheden toen, was de lijkst bedekt met de nationale driekleur en een officierendegen.

Een droogzegel van en voor Het Vry Vlaemsch Volk

Wat is om te beginnen een droogzegel? Meestal bestaat een droogzegel uit een eenzijdig stuk zilver of brons, waarin een leesbare tekst voorkomt, al dan niet met een figuur. Zo'n zegel wordt onder druk in het papier geperst, zodat de bestemming aan de hand van die indruk kan waarnemen of de brief wel echt van de afzender afkomstig was. We kunnen dat een beetje vergelijken met het watermerk dat op de bankbiljetten voorkomt.

De hier afgebeelde droogzegel is uit

de Franse tijd. Dat merken we aan de licorenbundel, getooid met de vrijheidsmuts en omgeven door een eike- en een lauwertak. De randtekst spreekt voor zichzelf: ZEGEL VAN HET VRY VLAEMSCH VOLK.

In de Franse periode (1792/1794-1815) was de officiële taal het Frans. Vlaams was slechts de taal van de volksmens en die kon lezen noch schrijven. Waarom dan een droogzegel in het Vlaams? Misschien uit de periode van de Boerenkrijg? Maar waarom dan Franse symbolen gebruiken, want de boerenkrijgers kwamen precies tegen het Franse gezag in opstand. In elk geval: de droogzegel bestaat, is van brons en heeft een diameter van 50 mm. Wie weet er meer over deze zegel?

Twee penningen van de Sint-Tilloschool⁶

Tussen 1986 en 1988 waren er twee penningen in gebruik in de Sint-Tilloschool. Ze waren gemaakt uit kunststof, nl. witte of bruine plastic, en hadden een diameter van 29 mm. Op de voorzijde lezen wij *ST. TILLO* en op de keerzijde het woord *MELK* of *CHOCO*. De penningen voor choco waren bruin en die voor melk wit.

De leerlingen konden voor 5 frank een melkpenning of voor 7 frank een chocopenning aanschaffen. Die kon tijdens de speeltijd ingeruild worden voor een beker melk of chocomelk. Omdat er steeds moeilijkheden waren wanneer de leerkrachten moesten afrekenen, werd in 1988 van het gebruik van deze penningen afgezien.

Deze penningen werden aangemaakt bij Gambler Gallery, casio equipment in Kortrijk. De aanmaakprijs bedroeg 2450 fr. per duizend stuks. De school bestelde 1000 melk- en 500 chocopenningen.

¹Met dank aan de heren R. Leroy en J. Tytgat.

²Een landenaar was iemand die buiten de bebouwde kom van Izegem woonde en over wat land beschikte waarop hij eigen groenten en soms ook rogge of tarwe verbouwde.

³Met dank aan de heren A. Corteville, A.F. Schepers, C. Sintobin, de bedienden van de vakbonden ACV en ABVV voor hun welwillende medewerking.

⁴Met dank aan mevrouw L. Strobbe-Romel voor de verstrekte gegevens.

⁵Met dank aan de heer A.C. Borné voor de ons verstrekte gegevens.

⁶Met dank aan de heer A. Mistiaen, directeur van de Sint-Tilloschool.

BISSCHOPPELIJK BEZOEK AAN IZEGEM IN 1678

Bart Blomme

Tot 1794 behoorde Izegem bij het bisdom Doornik. Onze stad bleef onder Doornik toen er in 1559 nieuwe bisdommen werden opgericht; Emelgem behoorde vanaf dan tot het bisdom Gent en Kachtem tot het bisdom Brugge. Tussen 1559 en 1872 maakte Izegem deel uit van de dekenij Kortrijk.

Van 1670 tot aan zijn overlijden in 1689 was Gilbert de Choysel bisschop van Doornik¹. Hij werd in 1613 geboren als zoon van Jean de Choysel, graaf van Plessis (Frankrijk) en van Madeleine Barthélémy. In 1640 eindigde hij zijn studies als doctor in de theologie te Parijs. Vier jaar later benoemde Lodewijk XIV hem tot bisschop van Comminges (Franse Pyreneeën). In 1646 werd hij plechtig ingehaald. Tot 1670 zou hij dit bisdom blijven besturen. Dan werd hij aangesteld als bisschop van Doornik.

Tijdens zijn Doorniks episcopaat probeerde de Choysel vele moeilijkheden in zijn bisdom te overwinnen. Er was het protestantisme en het opkomende jansenisme (de leer van bisschop Jansenius, °1585 en +1638). De Choysel werd een felle bestrijder van deze leer.

Diezelfde tijd kenmerkte zich door voortdurende Franse invallen. Vele abdijen en dorpen lagen er verwoest bij. Tijdens zijn episcopaat richtte hij een seminarie in te Doornik en te Rijsel. Van hem zijn de volgende twee werken bekend: *Mémoires touchant à la religion* (12 delen, 1680) en *Le culte de la Sainte-Vierge* (1674). Sinds het concilie van Trente probeerde men het katholiek geloof te herstellen. Daartoe kregen de

bisschoppen een belangrijke rol toebedeeld. Bisschop de Choysel bezocht daarom vanaf 27 september 1678 de parochiekerken in zijn bisdom. Dat was mogelijk omdat men op 10 augustus de Vrede van Nijmegen had getekend. Bij ieder bezoek werd telkens een visitatieverslag opgemaakt. Eind juli 1683 werden deze parochiebezoeken beëindigd. Nadat een dekenij volledig bezocht was, kwam er een conferentie bijeen, bestaande uit alle parochiepriesters en de bisschop zelf. Daar werden de besluiten en schikkingen meegedeeld.

In het Kortrijkse Rijksarchief vonden we een visitatieverslag over Izegem terug². Voor zover we konden nagaan, is dit het enige verslag van die aard over Izegem vóór de Franse Revolutie. Ook E.H. L. Slosse en kanunnik Tanghe kenden het stuk³.

Toen bisschop Gilbert de Choysel op 3 oktober 1678 Izegem bezocht, was Jacobus van Dolré pastoor. Op het lijstje van diegenen die de bisschop verwelkomden staan ook nog de burgemeester, de schepenen, de kerkmeesters, dismeesters, armenmeesters, de 'getraude' koster en de schoolmeester. Jammer genoeg ontbreken hun namen. Uit het verslag valt op te maken dat Izegem een verwoest dorp was. Er waren heel wat dringende verbeteringen in en rond de kerk nodig.

1. Het "sacraments huysenken"

Pastoor van Dolré had blijkbaar heel andere katten te geselen dan zich met zorg te

wijden aan de netheid van het tabernakel. Zeker om de twee weken moest men het linnen reinigen en het tabernakel uitvegen. Verder moest het H. Sacrament bedekt worden, zodat men meer eerbied zou opbrengen.

1° Dat voortaan het corporael twelc in het sacraments huysen onder de H. Ciborie geleyt wordt netter moet wesen, en oversulckx dat het self over de vijftienen daeghen niet en sal blyven, maer gedeurich verandert gewasschen en schoonegemaect sal worden, en tusschen dien self tydt de vuylicheyt vant selve sacraments huysen altyt sal uyt gevaecht worden ende dat in het self sacraments huysen sal rondt gespannen werden syde laecken van wit colleur, soo dat het Alderh. sacrament des Autaers met dusdaenich laecken teenemael soo van syden als van boven bedeckt en onwonden is dat men tself Alderh. Sacrament niet en kan sien door de trallien van tselve huysen ofte torreken op dat men alsoo aen t'alderh. sacrament meer eerbied etc soude bewysen.

2. Het Heilig Oliesel

Daarvoor moesten er aanpassingswerken in de kerk komen: een ingebouwd kastje. Op de deurtjes kwam de tekst "Oleum Infir-morum".

2° datter int self huysen anders niet bewaert en sal worden als het alderh. Sacrament - de h. Olie die men tot de sieken draeght moet omtrent het Sacraments huysen gestelt worden, en tot dien einde moet men den muer uyt cappen en daer in een schappraeyken welc deurcken alleenlyc van een colleur zal geschildert wesen moet geschreven wesen, met vergulde ofte wel met geluwe letteren OLEUM INFIRMORUM.

3. Bij de doopvont

Ook daar waren aanpassingswerken nodig: een ingebouwd kastje voor het H. Oliesel en de Christma die beide gebruikt werden bij het doopsel. Een schilderij over

het doopsel van Christus hoorde bij de doopvont. Verder verplichtte de bisschop het geheel rond de doopvont af te sluiten.

3° dat men van gelicken eene plaetse om een schapperaiken daer in te voegen sal uyt cappen by de fonteint welc de H. olie en chrisma sal gesloten worden en van gelicken sal men schryven op het deurcken van dit schapperaiken OLEUM SANCTUM SANCTUM CHRISMA alle beyde de schappraeykens sullen van booven van houdt wesen op dat de H. olien drooger bewaert worden.

4° dat men aen de muer by de fonte sal stellen eene schilderye van den doop Christo gegeven van den H. Joannes.

5° dan den tuyn vander fonte sal gesloten worden met eenen sleutel enden sleutel sal bewaert worden van den pasteur, cappellaen, ofte in de sacristie op dat hy altyd gereet sy als men hem van doene sal hebben.

4. Het altaar

Ook hier liet het aan netheid duidelijk te wensen over. Verder was het aangewezen om een gedrukte "canon" te gebruiken bij het mislezen.

6° dat men voortaan op de drye autieren aen welc men gewoonelyc misse leest altyd sal leggen dry nappen die heel en gebedyt syn, en dat men oock nooyt sonder drye nappen aen andere autieren sal misse lesen.

7° dat men metter eersten papieren sal coopen om elcken autier in bysonder gedrukt met groote letters, in welc papieren het heiligste deel van canon van misse gelesen wert op dat sy ter handt syn aen de gene die misse lesen en op dat sy van hun lichtelyk konnen gelesen worden en sonder difficulteyt.

5. Herstellingen aan de kerk

Door de vele aanvallen van Franse troepen was de kerk gedeeltelijk vernield. Men sprak zelfs van een "ruyne". Het was dus dringend nodig dat de daken van het

koor en de beuken hersteld moesten worden. Ook de glasramen en vooral die boven de ingang waren aan herstelling toe.

8° dat men den eersten heel den coor met den beucke van de kercke sullen verhemelt worden de daecken van de kercke soo van den choor als van de beucken dewelc schynen te willen komen tot ruyne moeten oock gerepareerd worden men moet oock de glazen vensters repareren en principael die de welc is boven de groote kerckdeure.

Bisschop Gilbert de Choyseul, 1674-1689
(uit: F. Desmons, p. 3)

6. Het kerkhof

Dat het kerkhof niet afgesloten kon worden, blijkt de bisschop ook zwaar op de maag te liggen. Net als het voorgaande punt

moet dit bij hoogdringendheid ("dat met den eersten") gebeuren. Een kruis op het kerkhof moest er ook komen.

9° dat men den eersten het kerckhof t welck van alle canten open is sal sluyten ofte met eenen muer ofte wel met dycken en haeghen soo dat het niet open is voor de beesten en alwaer dat men gaet naer de kercke over het kerckhof men sal aldaer over den dyck eene ysere traillie legghen, op dat de menschen daer over souden connen passeren, en niet de beesten in den middel van het kerckhof sal men een groot en hooch cruys verheffen.

7. De administratie

Ook hierin schoot men tekort. Binnen de twee maanden moest men de rekeningen kunnen voorleggen. Blijkbaar keek men niet zo nauw om de tienden juist aan te wenden, want er werd zelfs met het gerecht bedreigd.

10° op datter niemand geene preiudicie en geschiede door dese onse ordonnancie wy gebieden dat binnen twee maenden alle de administrateurs vander goederen vande fabricque, vande broederschappen, allmossen en ommeghanghen die geschiet syn tot faveur vande kerkcke, en van alle andere renten en goederen de kerkcke toegehoorende rekenynck sullen geven van hunne administratie en ontfanck, opdat siende tgene resteert sorge gedraeghen werret van die de welc de sorge van de reparatie en instauratie van de kercke toecomt te weten dat de thiendenaers sorge draeghen en voorsien van tgene den choor aengaet en de inwoonders van tgenee de beucken en klocktooren raeckt, salvis nogtans in alles de rechten van een ider, ooc hier toe ter hulp roepende, indien het noodzakelyk is, de wereldlyke rechters.

8. De vormelingen

De onderpastoor en de koster kregen ook van hetzelfde laken een broek. Zij moes-

ten zo vlug mogelijk een lijst opstellen van de vormelingen. Om die lijst samen te krijgen, moest men maar alle gezinnen bezoeken!

11° Wy ghebieden aen cappelaen en costere dat sy met den eersten eene rolle sullen maecken van die de welc gevorremet syn, en dien register gemaect wesende naer den A.B.C. sal bewaert worden in de coffer van de kercke tsaemen met de registers van de gedoopten van de doode en op dat dit mag geschieden gelick het betaemt, sy sullen naer elks familie gaen en sullen de naemen en de

toenaemen van alle die gevorremet syn van de ouders vraeghen.

Archiefstukken ontbreken om uit te maken of er na het bisschoppelijk bezoek veel veranderde. De jaren die volgden waren in ieder geval minder gunstig. Tien jaar na de visitatie van de bisschop begon de Negenjarige Oorlog. Tijdens die oorlog verminderde zowel de bevolking als het landbouwareaal van de kasselrij Kortrijk met minstens een vierde. De pastoor zal andere zaken aan het hoofd gehad hebben dan de nodige herstellingen uit te voeren.

¹Voor verdere biografische gegevens, zie *Biographie nationale*, dl. IV (1873), p. 78 en F. DESMONS, *L'Épiscopat de Gilbert de Choiseul 1674-1689*, Doornik, Casterman, 1907, p. 190.

²RAK, Kerkelijk Archief Izegem nr. 1.

³In het Izegemse Slossefonds zit een afschrift (VI/2) en kan. Tanghe publiceerde het in zijn *Parochieboek van Izegem*, p. 217-223.

DE IZEGEMSE SCHOENMAKERSFAMILIE KERCKHOF IN DEN VREEMDE

Marcel Nuijttens

Emile Pierre Kerckhof, geboren in Izegem op 7 februari 1862, zoon van Louis en Barbe Vandommele, kwam als elfjarige in het schoenmakersvak terecht. Hoe kon het ook anders in Izegem? Alle beroepen waren vrij kleinschalig, de borstel- en de schoennijverheid uitgezonderd.

Emile Kerckhof huwde op 27 januari 1883 in Rijsel (Lille) met Leonie Wallaert. Zij was op 29 september 1863 geboren als dochter van Charles Louis en van Mathilde Verledens. Waarom in Rijsel? Emile was bij de familie Wallaert niet welkom en woonde al een jaar in Rijsel, waar hij meer kon verdienen dan in Izegem. Het trouwboekje vermeldt *cordonnier* als beroep van Emile en *cardeuse d'étoupes* bij zijn vrouw. Schoenmaker dus en naaister-stikster van bovenleder. Emile ging door als een bekwaam vakman, zowel in 'mans- als vrouwwerk'. Op zijn kennis van het Frans was hij later heel fier.

Op zekere dag vroeg de baas aan Emile of hij voor hem in Parijs niet in 'de étalage zou willen werken'? Voor huisvesting en nog meer gewin zou gezorgd worden. Emile Kerckhof aanvaardde. Het gezin verbleef toch al in Frankrijk en de baas betaalde met goud- en zilvergeld.

In Parijs in het uitstalraam werken, was ook niet alles. Tweemaal per dag moest Emile van witte pekschort verwisselen. Zijn baas zorgde voor de was. Emile was verantwoordelijk voor het nemen van de schoenmaten en moest advies verstrekken bij het kie-

zen van het model en de ledersoort.

Na drie jaar verblijf in de lichtstad, werd het heimwee naar Izegem te groot voor het gezin Kerckhof. Het kwam zich in Izegem vestigen, in de Roeselaarsestraat, nu nummer 229.

Links Michel Kerckhof, in het midden de Izegemnaar Depuydt; ook de man rechts is een Vlaming.

In het gezin Kerckhof-Wallaert werden tussen 21 mei 1883 en 27 maart 1898 maar liefst elf kinderen geboren.

Zoon Michel Louis, geboren op 9 november 1884, week in 1907 uit naar Canada en kwam een paar jaar later in Detroit terecht, waar heel wat Vlamingen woonden. Hij oefende het beroep uit van timmerman, maar herstelde ook schoenen en maakte nieuwe voor vrienden en bekenden.

Na de eerste wereldoorlog week ook Maurice August Kerckhof, geboren op 16 april 1887, naar de Verenigde Staten uit. Zijn broer had hem immers een aantal keer geschreven 'dat de dollars aan de bomen groeiden', dus wilde hij zijn kans wagen en ook van die dollars gaan plukken. Maurice vestigde zich in Detroit, waar hij samenwerkte met zijn broer. Hij huwde er Germaine Debackere, die van Roeselare afkomstig was. In 1924 zette hij naar echt Amerikaans model een zaak op voor het herstellen en aanmaken van nieuwe schoenen, vooral bedoeld voor personen met misvormde voeten.

Daar veel uitwijkelingen slechts één paar schoenen bezaten, bedacht Maurice Kerckhof de volgende klantenservice: de klanten konden op hun te herstellen schoenen wachten bij het drinken van koffie of soep klaargemaakt door zijn echtgenote - die nog meer businessgeest had dan hij - en het lezen van de krant. Om de aandacht op de zaak te

Detroit, VSA, 1927. Voor de schoenzaak het echtpaar Maurice Kerckhof-Debackere en zoon Gustav.

vestigen, vervaardigden de gebroeders Kerckhof een groot houten uithangbord. Het werd aan de voorgevel vastgemaakt en stelde een schoen voor.

In 1928 werkte Maurice al met zeven man. Dat jaar kwam hij op bezoek in Izegem. Uit de States bracht hij zijn eigen auto mee, om te bewijzen dat hij 'de dollarboom' gevonden had.

Ook de andere zeven kinderen in leven van het gezin Kerckhof-Wallaert hadden allemaal op de een of de andere manier met de schoensector te maken hadden. Eugène Hippolyte week uit naar Binche en werkte er in de koolmijn, maar hij herstelde in zijn vrije tijd schoenen voor geburen en bekenden. Jérôme Louis, een andere zoon, werkte als gast bij een schoenmaker een tijdje in het Franse Anzin, maar heimwee lokte hem naar zijn Izegem terug.

In de tweede wereldoorlog sneuvelde de oudste zoon van Maurice Kerckhof-Debackere. Zijn tweede zoon verkoos als militair bij de marine te blijven, want hij be-

kleedde reeds de rang van eerste luitenant ter zee. Dochter Maria zette na de dood van vader Maurice in 1949 de zaak verder. In 1954 hield ze ermee op: de concurrentie was

te groot geworden en de nieuwe schoenen waren zo goedkoop geworden dat het vaak de moeite niet meer loonde om schoenen te laten herstellen.

Foto genomen in de Kruisstraat in Izegem. Rechts de oude gebouwen van de Gilde en links het werkhuis Kerckhof-Lalleman, een borstel- en chicoreifabriek. Vooraan Marcel Nuijttens - auteur van dit artikel en een kleinzoon van Emile Kerckhof -, Gustav Kerckhof, Germaine Debackere, haar echtgenoot Maurice Kerckhof en haar ouders (het echtpaar Gustave Debackere). Achter de auto staat Emile Kerckhof, de vader van Maurice.

De westzijde van de Korenmarkt, waar naast het Schuttershof en Den Swarten Leeuw het sierlijk huis Pax Intransibus (1883) pronkte van wijnhandelaar Camile Ameye, dat in 1923 het Izegemse stadhuis werd.

De Korenmarkt omstreeks 1900. De huizenrij rechts van het huidige stadhuis is nagenoeg ongewijzigd gebleven en werd in 1981 als stadszicht geklasseerd. Tot na de eerste wereldoorlog was het zuidelijk deel - tussen de Nieuwstraat en de Ketelstraat - met bomen beplant.

BOMEN OP DE KORENMARKT

Antoon Vandromme

Onder het bestuur van burgemeester François Lefebvre¹ werden rond 1860 bomen op de zuidkant van de Korenmarkt aangeplant. Deze bomenrijen sierden wonderwel het stadsbeeld voor alle treinreizigers die vanuit het station de stad introkken om hun waren bij borstel- en schoenfabrikanten aan te prijzen. Toen in 1909 de langverwachte tram door de binnenstad van Izegem zijn dagelijkse ritjes maakte, konden de reizigers die op de Korenmarkt afstapten, zich in de zomertijd nog wat in de schaduw van de bomen tegen de zon beschutten en daar blijven wachten tot de contactpersoon zou komen opdagen. Deze aanplanting genoot bij de aanvang niet de goedkeuring van de hele bevolking. Er was wel heel wat kwade wil en onbegrip mee gemoeid, maar tijd went wel. De Izegemnaren werden ook stilaan de aanwezigheid van 'groen op de Korenmarkt' gewoon.

Maar er kwam verandering! Kort na de eerste wereldoorlog moesten die bomen verdwijnen. Bij sommige stadsgenoten werd deze beslissing met vreugde begroet, anderen waren eerder ongunstig gestemd tegen deze beslissing van de gemeenteraad. Een van deze laatsten was Emiel Dierick, zoon van Eduard en stichter van de vakschool. Na de beslissing van de gemeenteraad schreef hij als plaatselijke gelegenheidsdichter het volgende gedicht:

WEEKLACHTEN VAN DE BOMEN OP DE KOORNMARKT

Stemme: Miserere

*'t Is nu meer dan veertig jaar
Dat wij hier zo weeldig groeien
Tot genot van iedereen,
En men wil ons nu uitroeien.*

*Moeite kostte het ons en pijn
't Was weleer in d'eerste tijden;
Onbedachtheid, kwade wil,
Deden ons zo vele lijden.*

*Maar nu groeien wij vol jeugd
Vrij en ongestoord tot heden,
en ons jeugdig lentegroen
Is de lauwerkroon der stede!*

*Voor niets staan wij in de weg
En geacht zijn wij bij velen,
In de lommer van ons groen
Komt de jeugd hier rustig spelen.*

*Maar, helaas, men kwam onlangs
Reeds een deel van ons te schenden
En de happe is al gereed
Om ons naar de maan te zenden.*

*Daarom zuchten, klagen wij
Gehele nachten ende dagen
Daar wij voor de laatste keer
Ons groene krone dragen.*

De oostzijde van de Korenmarkt rond de eeuwwisseling. Aan de noordzijde bemerken we het lange ijzeren hekken van het station.

De zuidoosthoek van de Korenmarkt omstreeks 1910. Let op de tramrails.

Grote drukte van veel vaderlandse groeperingen en nieuwsgierige kijkers bij de onthulling van het standbeeld van de gesneuvelden van de eerste wereldoorlog op de 'Zegeplaats'.

Het standbeeld van de Izegemse gesneuvelden van de eerste wereldoorlog in zijn oorspronkelijke staat op de Korenmarkt.

*D'Heren van het Magistraat
Kregen betere gedachten*

*En zij lieten staan wat staat
Op ons zeer geponde klachten.*

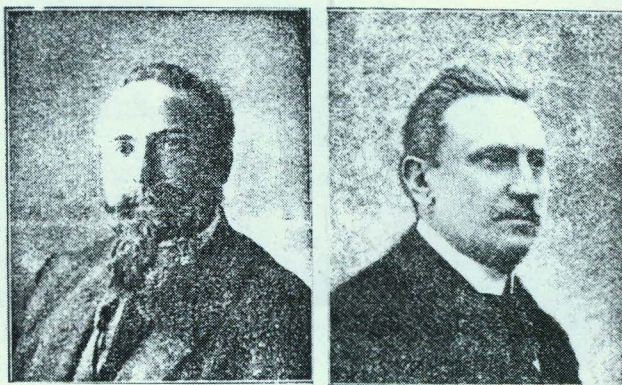
*"Neen, mijn lieve boomkens, neen!
Neen, dat zullen wij niet lijden!
Uwe vrienden staan gereed
Om voor uw bestaan te strijden."*

*Schande ware't en onzin.
Later zou men dat beklagen
Daarom is het dat wij nu
Het behoud der bomen vragen.*

Heel wat Izegemnaren stemden met Dierick in, maar de bomen verdwenen en de Korenmarkt kreeg een heel wat kaler en kouder uitzicht.

Waarom moest al dit schoon groen verdwijnen? Tijdens de vier Duitse bezettingsjaren had Izegem heel dicht bij het frontgebied gelegen en ook een beetje in het oorlogsleed meegedeeld. Hier waren er veel bewegingen van Duitse troepen, diverse 'Kriegslazarette,' en zelfs een Duits kerkhof in de Roeselaarsestraat, ten westen van de stedelijke begraafplaats, waar tijdens de oorlog meer dan 1700 gesneuvelden begraven werden². Na de bevrijding begon er weer iets te roeren. De 'Korenmarkt' werd 'Zegeplaats' en er werd uitgezien om een standbeeld op te richten voor de gesneuvelde Izegemse soldaten³. Het zou zeker op de Zegeplaats opgericht worden en het noorden inkijken. Ten zuiden van dit monument zou een siertuin de marktplaats sieren.

Het standbeeld kwam er onder het burgemeesterschap van François Bral⁴. Het werd een werk van Adolf van Peteghem en Jules Vercoutere. De Roeselaarse beeldhouwer Adolf Van Peteghem zorgde voor het beeld en de versiering die op de voorkant van het voetstuk prijkte. Het beeld zelf is

*Beeldhouwer A. Van Peteghem (links)
en architect J. Vercoutere (rechts).*

een getroffen soldaat die door een engel in zijn laatste ogenblikken geschraagd wordt. De engel houdt een vredespalm hoog boven het hoofd. Het sierstuk op de voet van het monument bevat een Belgische vlag die door een leeuw betreden wordt; achter de vlag daagt een zegezon op. Jules Vercoutere was architect en directeur van de Stedelijke Nijverheidsschool. Hij zorgde voor het architectonisch gedeelte van het monument. Achter het monument kwam dan een siertuin die een ruim deel van de westkant van de Zegeplaats innam.

Deze toestand bleef verscheidene jaren ongewijzigd. Toen kwam de tweede wereldoorlog. Weer vier miseriejaren voor de Izegemse bevolking. Weer vielen militaire en burgerlijke slachtoffers. Eens de bevrijding voorbij werd er ook gedacht aan een monument voor de slachtoffers van de tweede wereldoorlog. Het nieuwe monument zou geplaatst worden rug aan rug met het oude standbeeld. De bestaande siertuin zou moeten wijken. Het tuintje voor het stadhuis werd weggewerkt.

De Korenmarkt bleef nu een hele tijd ongewijzigd. Er werd wel af en toe gesproken over een nieuwe brug die Izegem met Emelgem zou verbinden. Deze brug moest spoor, kanaal en Mandel ineens overbrug-

De Korenmarkt omstreeks 1930 met het standbeeld van de gesneuvelden en de siertuin.

Een ander zicht op de Korenmarkt omstreeks 1930. Het vooruitspringende deel van het meest noordelijk gelegen huizenblok werd in de jaren 1970 gesloopt om de brug te kunnen aanleggen.

Op de oosthoek van het noordelijk deel van de Korenmarkt, het zogeheten Statieplein, stond de herberg Het Paviljoen, voordien 'Het Schuttershof'. Aan de overzijde, in de Wolvestraat was het telegraafkantoor. Beide gebouwen moesten in 1974 wijken voor de centrale brug.

Nog een zicht op de gesloopte huizenrij. Het witte huis rechts op de foto werd later het gekende 'Groot Koffiehuis - Grand Café'.

gen. Ze zou een klim hebben vanaf de Ketelstraat en eindigen aan 'Sint-Antonius', op de hoek van de Vijfwegenstraat en de Reperstraat in Emelgem. Om dit project mogelijk te maken waren er heel wat veranderingen noodzakelijk. De oostelijke huizenrij van de Statieplaats⁵ moest gesloopt worden en de twee oorlogsmonumenten dienden van plaats te veranderen.

De monumenten kregen in april-mei 1975 een nieuwe plaats op de zuidzijde van de Melkmarkt. Daar werden ze naast elkaar neergezet. De huizenrij op de oostzijde van de Korenmarkt werd gesloopt en de vrijgekomen ruimte zou voor het grootste deel dienen om de plaatsing van de nieuwe brug mogelijk te maken. Er kwam een smal voetpad van aan het station tot in het zuiden van de Korenmarkt. Zo werd die ruimte in twee helften verdeeld. Het oostelijk deel werd voorbehouden voor het gewoon doorgaand verkeer. Het westelijk deel had een dubbele functie. Het was enerzijds de verbindingsweg tussen de Stationsstraat en de Nieuwstraat/Melkmarktstraat in beide richtingen. Anderzijds was er parkeergelegenheid vlak voor het reizigersstation en voor het stadhuis.

De brug werd op 3 september 1976 door minister L. Olivier plechtig geopend⁶. Op het voetpad naast de brug kwam nog een fontein en op het meest zuidelijke deel van dit nieuwe voetpad werden diverse jonge bomen aangeplant.

Toch kon het uitzicht van de Korenmarkt nog wel wat fraaiër worden. De Korenmarkt miste nog wel wat allure. Een renovatie van het zuidelijk deel zou beslist heel wat veranderen. Dat gebeurde ook. Er kwamen twee duidelijke rijstroken tussen brug en Nieuwstraat en ze werden gescheiden door een verhoogde middenberm. Het fietspad van de brug werd doorgetrokken tot aan de Nieuwstraat. De voetpaden op de markt werden merkkelijk verbreed en de parkeerruimte op de oostelijke zijde van de Korenmarkt werd sterk verminderd.

Om het geheel netjes af te ronden... werden nog twee rijen bomen bijgeplant. Nu zal de zuidkant van de Korenmarkt wel een ruim deel van het jaar weer een fris groen tintje vertonen. Het mooie en frisse uitzicht is weer dat van een eeuw geleden. Wie zei ook weer: "On revient toujours à ses premiers amours"?

Na de aanplanting van jonge bomen op de zuidkant van de Korenmarkt, precies op de plaats waar een eeuw geleden alle groen geweerd werd, mogen we gerust aan de *Weeklachten van de bomen op de Korenmarkt* een slotstrofe toevoegen:

*Nu mogen w'ons gelukkig achten
Dat wij hier toch were staan.
We hebben wel wat moeten wachten
- 't Geduld heeft wonderen gedaan! -*

¹ François Lefebvre, Dottenijs, 9 juni 1801 - Izegem 28 december 1870, burgemeester van Izegem van 1840 tot 1870. Over hem *TM*, nr. 81 (XXVIII/2), p. 119-158.

² Zie *TM*, nr. 10 (IV/3), p. 7.

³ De lijst van die 73 gesneuvelde Izegemse soldaten in *TM*, nr. 9 (IV/1-2), p. 53-57.

⁴ François Bral, Izegem, 14 augustus 1852 - Izegem 23 augustus 1934, burgemeester van juni 1920 tot juli 1921. Over hem *TM*, nr. 27 (X/2), p. 62-66.

⁵ Voor de brug werd aangelegd, was er een behoorlijke ruimte op het meest noordelijke deel van de Korenmarkt, juist voor het station. Deze ruimte tussen standbeeld en station had de naam van *Statieplaats*. Jarenlang stond hier tijdens de Izegemse kermisweek telkens het circus *Semay*.

⁶ Zie *Actueeltje* nr. 909, in *TM*, nr. 46 (XVI/3), p. 200.

Het monument van de slachtoffers van de tweede wereldoorlog, dat rug aan rug gelaatst werd met met monument van de slachtoffers van de eerste wereldoorlog.

De nieuwe plaats van de beide monumenten op de zuidzijde van de Melkmarkt.

HONDERD JAAR 'EIGEN HUIS' IN IZEGEM

Antoon Vandromme

De ASLK

In de tweede helft van de negentiende eeuw waren de bewindslieden van ons land zich eindelijk beginnen te bekommeren om de sociale wantoestanden in onze contreien. Een zeer belangrijke beslissing hieromtrent was de oprichting bij wet van 16 maart 1865 van de ASLK. Deze nieuwe instelling had haar zetel in Brussel, maar telde ook heel wat hulpkassen (= agentschappen) over het hele land verspreid, waar de mogelijkheid bestond de medewerking van de gemeente, van openbare instellingen, of van weldadige personen te bekomen. Vooral deze laatste categorie was van zeer groot belang, want aanvankelijk beschikte de ASLK over een te beperkt kapitaal en was ze niet in staat om betaald personeel te betalen. De allereerste hulpkas werd op 14 november 1866 in Lokeren geopend. Het aantal hulpkassen werd stilaan groter en Izegem kreeg in 1876 zijn plaatselijke hulpkas.

Daarover lezen we in het gedenkboek dat de ASLK in 1965 ter gelegenheid van haar honderdjarig bestaan uitgaf:

Te Izegem startte in 1876 een hulpkas onder het impuls van een zeer dynamische kapelaan, E.H. Hendrik Van Den Driessche¹. Verscheidene arbeidersverenigingen van het kanton sloten zich bij die kas aan. Gelijktijdig werd een vrij eigenaardig kredietstelsel in het leven geroepen. Kleine leningen van maximum 50 frank werden toegestaan, maar alleen aan mensen die ten minste sinds drie maanden een spaarboekje bezaten. Daarenboven werd het krediet beperkt tot het dubbe-

le van het gedeponeerde spaargeld. De terugbetaling moest gebeuren binnen de 3 à 6 maand, door stortingen op het spaarboekje. Het jaarverslag van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, dat deze details bekend maakt, bestempelt dit initiatief als buitengewoon interessant. Na enige tijd verhuisde E.H. Van Den Driessche, eveneens als kapelaan, naar Egem, een kleine gemeente met niet eens 2000 zielen. Nogmaals richtte hij een hulpkas op, de enige trouwens die thans nog bestaat.

Henri Van Den Driessche

Het werk der hulpkassen werd geleidelijk aan overgenomen door de postkantoren die vanaf 1870 in de spaardienst ingeschakeld werden. Op het einde van 1893, het startjaar van Eigen Huis, bleven er maar elf hulpkassen meer over, waaronder die van Izegem en Egem: vijf in Vlaanderen, vijf in Wallonië en één in het Brusselse gewest.

De start van de N.V. 'Eigen Huis' in Izegem

Op 30 maart 1993 was het precies honderd jaar geleden dat 29 personen verschenen voor notaris Juliaan Lodewijk Edward Lauwers, notaris in Ingelmunster, om een stichtingsakte te laten opmaken voor het oprichten van een naamloze vennootschap ter bevordering van het bouwen van een eigen woonst en waarvan de standregels door de betrokken personen en door de Spaarkas opgemaakt waren en hun goedkeuring hadden genoten.

In feite waren er bij deze getuigen en aandeelhouders twee grote groepen te onderscheiden. Een eerste en grote groep van 23 mensen kon als bemiddeld beschouwd worden. Daartoe hoorden notabelen als de ba-

ronnen Jean en Alexander Gillès de Pélichy, pastoor Joseph Dehulster, burgemeester-notaris Henri de Mûelenaere, brouwer Valère Vandenbogaerde, brouwer Eugène Carpentier en notaris Alfred Roose. Bij die groep waren er verscheidene grondeigenaars, fabrikanten en handelaars. Een tweede groepje van zes personen bestond uit bestuursleden van het hulpkantoor van de ASLK.

Er werd vastgesteld dat de maatschappelijke hoofdsom 50.000 frank zou bedragen en worden bijeengebracht door middel van vijftig aandelen van duizend frank. De verdeling gebeurde op de volgende manier:

Valère Vanden Bogaerde	4
Jean Gillès de Pélichy	4
Alexander Gillès de Pélichy	4
Henri de Mûelenaere	3
Joseph Dehulster, pastoor	3
Alfred Roose	3
Albert Ameye-Verhoost, wijnhandelaar	3
François Maes-Vandamme, grondeigenaar	3
Eugène Carpentier, brouwer	3
juffrouw Eugenie Angillis, grondeigenares	1
juffrouw Marie Haessebroucq	1
juffrouw Adeline Ooghe, grondeigenares	1
Aimé Ameye, grondeigenaar	1
Frederik Callens-Maddens, handelaar	1
Alfons Combes-Verbeke, ondernemer	1
Alberic Le Corbesier-de Mûelenaere, kandidaat-notaris	1
François Lefebvre-Gryspeert, grondeigenaar	1
Henri Paret-Cappelle, lijnwaadfabrikant	1
Gustaaf Rosseel-Vancanneyt, brouwer, schepen	1
Jules Rosseel-Holvoet, brouwer	1
Cyriel Vandewalle-Leroux, geneesheer	1
Constant Vanhaverbeke-Vanneste, handelaar, gemeenteraadslid	1
Arthur Werbrouck-Gheysens, gemeentesecretaris in Emelgem	1
Leander Vercruysse-Rosseel, handelaar	1

Aloys Verhamme-Impe, deurwaarder	1
Bruno Brabant, handelaar	1
Jean Deldaele-Bourgeois, handelaar	1
Emiel Dierick, schoenmakersbaas	1
Léon Crochon-Desmet, schoenmakersbaas	1

De laatste zes genoemden waren bestuursleden van het hulpkantoor van de algemene spaarkas.

Uit de statuten citeren we de volgende:

HOOFDSTUK I: NAAM, ZETEL DUUR EN DOELWIT

Art. 1. Tusschen de verschijners en al degenen die eigenaars zullen worden van aandee-len, is er eene naamlooze maatschappij ingericht, onder de naam van Eigen Huis.

Art. 2. De maatschappij heeft haren zetel te Iseghem

Art. 3. Haar duur is bepaald op dertig jaren te rekenen van heden. Het eerste dienstjaar zal eindigen den 31ⁿ December 1894.

Art. 4. De maatschappij heeft uitsluitelijk voor doel geldleeningen te doen, bestemd tot het bouwen of het koopen van onroerende goederen geschikt voor werkmanswoningen. Gevolgentlijk mag zij alle hoegenaamde akten en overeenkomsten maken waartoe gezegde werken aanleiding zullen geven, en namelijk:

Geld geven in leening gewaarborgd door grondpanden, en terugbetaalbaar bij trapge-wijs bepaalde gedeelten, voor het aankooopen door den werkmans van onroerende goederen die aan anderen toebehooren;

Geld ontleenen met of zonder hypotheekstel-ling, pand of andere waarborg, spaar- of andere penningen in bewaarnis aanveerden, tot zoo verre dat de schuld der maatschappij jegens hare schuldeischers één maal en half minder blijve dan de schuld der maatschappij jegens haar zelf (ingeschreven hoofdsom en noodgeld);

Borge teekenen voor de verbintenissen van anderen; te hunner ontlasting betalen met inplaatsstelling der hypothekeelijke waarborg;

Met de algemeene spaar- en lijfrentkas, onder de waarborg van den Staat, gemengde levensverzekeringen aangaan op het hoofd harer ontleeners, mits deze de premiën beta-len die daaraan vast zijn, en zulks ten einde de terugbetaling te verzekeren der leeningen gedaan voor het bouwen of aankooopen eener woning.

De maatschappij zal geene onroerende goe-deren mogen aankooopen tenzij degene die rechterlijk zouden te koop gesteld worden op vervolging tegen eenen harer schuldenaars of ten gevolge van ophod na vrijwillige ver-koopning. In geen dezer gevallen mag de aankoop prijs hooger zijn dan hetgene de eigenaar nog schuldig staat.

HOOFDSTUK II. MAATSCHAPPELIJKE HOOFSOM, AANDEELEN

Art. 5. De maatschappelijke hoofdsom is vastgesteld op 50.000 franken en verdeeld in 50 aandee-len van 1000 franken ieder.

Deze hoofdsom zal in één of meer malen mogen vermeerderd worden door het uitge-ven van nieuwe aandee-len ten gevolge eener beslissing der algemeene vergadering
Artikel 6 duidde aan hoe die 50 aandelen precies werden verdeeld (zie hoger).

Art. 7. Op het bedrag der ingeschreven aandee-len door elken aandeelhebber is er aanstonds gestort, in tegenwoordigheid van de ondergeteekende notaris en getuigen, in handen der nagenoemde bestuurders, 10 t.h. der weerde van ieder aandeel. Het overige zal gestort worden, op beslissing van den bestuurraad, in handen der bestuurders, mits verwitting eene maand te voren, te doen bij enkelen brief. Elke vrage van geld zal niet meerder mogen zijn van 10 t.h. op elk aan-deel.

Art. 8. De aandee-len zijn op name. Zij dra-gen een ordenummer; een boek wordt ervan gehouden in den zetel der maatschappij. Het bezitten van een aandeel brengt van volle recht bijtreding mede aan de standre-gels der maatschappij en aan de beslissingen

der algemeene vergadering.

Art. 9. De aandeelen zijn onverdeelbaar. Indien er verscheidene eigenaars zijn van een aandeel, de maatschappij mag de uitoefening der rechten die daaraan vast zijn opschorsen tot dat een enkel persoon aangeduid zij als eigenaar, te haren opzichte, van het aandeel.

Art. 10. De maatschappij kan niet ontbonden worden door overlijden, invoogdijstelling, bankbreuk of onbegoedheid van éénen of verscheidene aandeelhebbers.

De erfgenamen of rechthebbenden van eenen aandeelhebber zullen geene zegellegging noch inventaris der maatschappelijke goederen kunnen eischen.

Zij zullen, voor het uitoefenen hunner rechten, zich moeten gedragen aan de staten of schalen der maatschappij.

Alle recht om uit gemeenschap te scheiden wordt uitdrukkelijk ontzegd aan iederen aandeelhebber, even als aan zijne rechthebbenden.

Art. 11. De aandeelhouders zijn niet verder aansprekelijk dan tot het beloop hunner inschrijving.

Waarom werden er kredietvennootschappen opgericht?

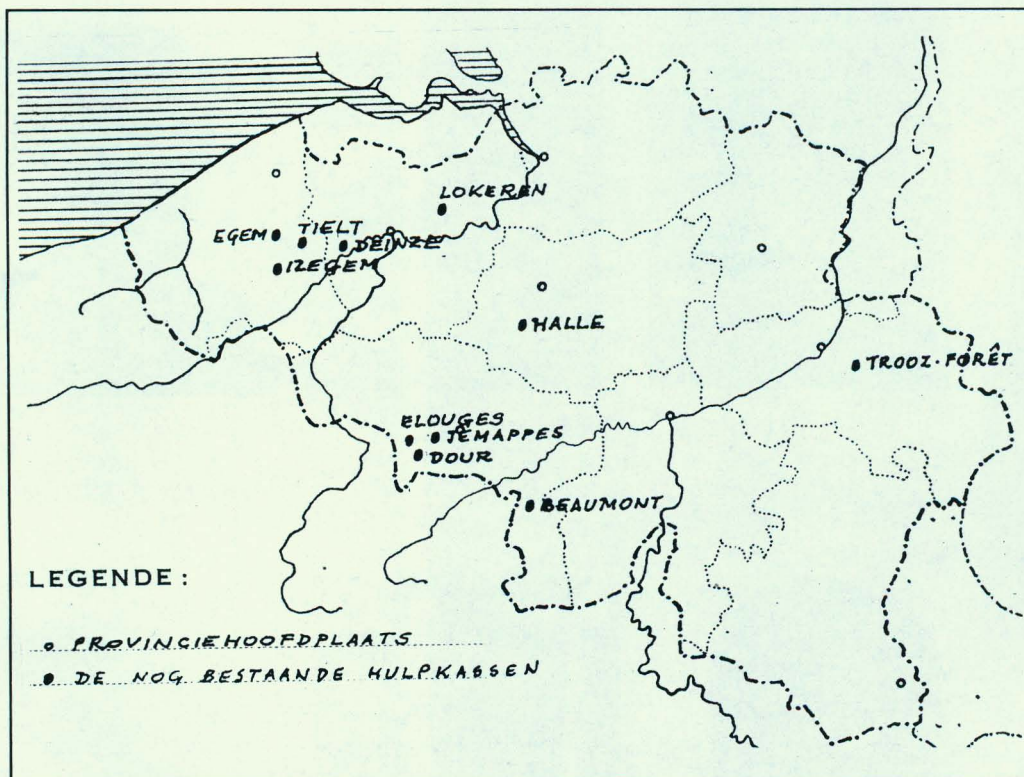
De levensomstandigheden van de werkende bevolking in de 19e eeuw waren meer dan erbarmelijk. Dat was vooral het geval in de industriesteden, waar in overbevolkte beluiken de mensen bijeenhokten in kleine ruimtes zonder het minste comfort. Omtrent de woonmogelijkheden werden er in die jaren verscheidene enquêtes uitgevoerd. Ze bewezen dat de arbeidende klasse moest leven in weerzinwekkende krotten. Het slechte leefmilieu leidde bij heel wat jongeren tot TBC en naar een vroege dood. Er diende dringend opgetreden. De regering hoopte dat, indien 10% van de arbeiders "na jarenlange inspanning" in het bezit zou komen van "een perceeltje nationale grond" en "een eigen huisje", zij "het mooiste, het heilzaamste werk" zou hebben geleverd dat

ooit uitgevoerd kon worden. De wet machtigde dus de Algemene Kas om een gedeelte van haar beschikbare middelen aan te wenden om leningen toe te staan voor het bouwen of aankopen van arbeiderswoningen. Zo kreeg de Algemene Spaar- en Lijfrentekas door de wet van 9 augustus 1889 de opdracht aan bepaalde bevolkingsgroepen geldvoorschotten te verlenen tegen bijzondere gunstige voorwaarden, om door goedkope nieuwbouw tot betere woongelegenheid te kunnen komen. De vraag zou kunnen gesteld worden waarom ze niet zelf rechtstreeks de aanvragen van de vele arbeiders behandelde. Het antwoord hierop is vrij eenvoudig. Ze was niet ingericht noch uitgerust om over het hele land op te treden, de bedragen te innen, de bouw van de woningen te controleren en de toekomstige eigenaars ertoe aan te zetten hun verbintenissen na te komen. Daarom werd er een beroep gedaan op toegewijde en ondernemende personen die in diverse localiteiten deze taken op zich wilden nemen in de schoot van een vennootschap.

En de aanvragen kwamen

De eerste leningsaanvraag bij Eigen Huis werd goedgekeurd op 22 augustus 1893. Het ging om een bedrag van 1500 frank gevraagd door de gebroeders Edward, Henri en Charles-Louis Bulckaert, kloefkappers gehuisvest in de Lendeleedsestraat in Izegem. Het ging om de overname van een schuld aangegaan het jaar voordien bij het bouwen van een woonhuis met werkwinkel. De intrest bedroeg 4% en de terugbetaling werd berekend over tien jaar.

Het duurde wel een tijd vooraleer de maatschappij op gang kwam. Enige aanvragen waren niet conform, andere aanvragers stonden niet al te gunstig aangeschreven zodat het bestuur vreesde voor de vlotte terugbetaling van de leningen. De eerste maanden waren ook niet zo denderend, zodat het bestuur het na een eerste bestaansjaar

Het werk der hulpkassen werd geleidelijk overgenomen door de postkantoren die vanaf 1870 in de spaardienst ingeschakeld werden. Op het einde van 1893, het startjaar van de naamloze maatschappij *Ons Eigen Huis*, bleven er maar elf hulpkassen meer over waaronder die van Izegem en Emelgem.

nuttig achtte een omzendbrief te sturen aan alle inwoners van de stad om hen in te lichten over de doelstellingen van de nieuwe maatschappij (als bijlage opgenomen). Spijts de moraliserende en paternalistische toon die nu doet glimlachten heeft deze brief blijkbaar bij de medeburgers ingeslagen, want van toen af zijn de leningsaanvragen beginnen toekomen.

AANTAL AANVRAGEN GEDURENDE DE EERSTE JAREN VAN EIGEN HUIS

jaar	aanvragen	jaar	aanvragen
1893	1	1898	3
1894	0	1899	2
1895	7	1900	5
1896	3	1901	9
1897	1	1902	6
		1903	7

TOPJAREN VAN AANVRAGEN WAREN

jaar	aanvragen	jaar	aanvragen
1928	32	1932	35
1929	68	1956	41

1930	46	1957	35
1931	18	1958	38

Opvallend is dat de meeste aanvragen binnenkwamen tijdens de grote economische crisis van 1929 en volgende jaren.

Een eeuw continuïteit in beheer en bestuur

In een volle eeuw tijd kende het bestuur slechts zes voorzitters, telkens alternerend uit twee Izegemse families. De eerste voorzitter was Valère Vandebogaerde, brouwer, provinciaal raadslid en later burgemeester van de stad. Hij werd opgevolgd door zijn schoonzoon Joseph van Naemen. Na hem volgden Eugène Carpentier, Emile Vandebogaerde en Jean Carpentier. Sedert 1985 wordt het voorzitterschap uitgeoefend door Jean-Pierre Vandebogaerde.

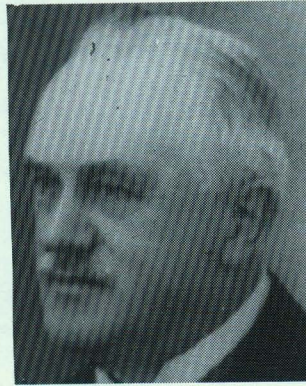
Bij het dagelijks bestuur van de maatschappij zijn tot nog toe slechts vier personen te vermelden die de taak van zaakvoerder hebben aangenomen. Bij de start was dat

Valère
VANDEN BOGAERDE

Joseph
VAN NAEMEN

Eugène
CARPENTIER

Emile
VANDEN BOGAERDE

Jean
CARPENTIER

Jean-Pierre
VANDEN BOGAERDE

Aloys Verhamme, die later door zijn schoon-zoon Jules Chrochon werd opgevolgd. Daarna volgde Louis Chrochon, de zoon van Jules. Momenteel is Philippe Ameye de zaakvoerder.

Het is wel opmerkelijk dat een naamloze vennootschap, waarschijnlijk de oudste van Izegem en absoluut geen familiebedrijf, zo standvastig blijft in bestuurs- en beheersnamen. Voorts valt nog sterk op dat een groot deel van de huidige aandeelhouders afstammelingen zijn van de leden van het eerste uur.

Bij het eeuwfeest ziet de raad van bestuur er als volgt uit:

Jean-Pierre Vandenbogaerde, voorzitter
mevrouw Laura Crochon-Vandeputte,
Leon Defauw
Jean-Louis Ameye
en Philippe Ameye, leden
Philippe Ameye, zaakvoerder
Raymond Vandenbogaerde
en Jean-Paul Vanhaverbeke, toezichters

NOOT

¹ Henri Van Den Driessche werd geboren in Otegem op 24 augustus 1839. Na zijn middelbaar onderwijs in Menen trok hij in 1860 naar het Klein Seminarie van Roeselare. Hij beantwoordde de oproep van paus Pius IX en werd zouaaf (1861-1863). Daarna trok hij naar het Groot Seminarie van Brugge en in 1866 wijdde Mgr. Faict hem tot priester. Hij werd eerst coadjutor in Ettelgem (24 maart 1867) en daarna onderpastoor te Vladslo (1 april 1868). Op 25 oktober 1871 volgde zijn benoeming als onderpastoor te Izegem.

In Izegem was hij de stichter en de eerste bestuurder van de Xaverianen - de zogenaamde Ciskens - (3 maart 1872), in het hospitaal aan de Roeselaarsestraat (waar later de eerste kraaminrichting kwam). Van Den Driessche wilde het stoffelijke en zedelijke welzijn van de werklieden behartigen en was de pionier van de sociale werking in West-Vlaanderen. Hij bestudeerde daarbij ook buitenlandse sociologen. In 1874 stichtte hij in Izegem een spaarkas, die in 1876 een hulpkas van de ASLK werd. In 1874 opende hij ook een volksbank: de Leen- en Spaargilde van de Xaverianen. Op 1 januari 1875 startte hij ook met een Sint-Hiloniusspaargilde.

Op 2 januari 1878 werd hij onderpastoor in Egem. In november 1891 werd hij pastoor in Varsenare en in september 1893 werd hij pastoor benoemd in Oostkerke. In maart 1899 kreeg hij dezelfde functie in Sint-Kruis. Heel wat tegenkanting ondermijnde zijn sterk gestel. Hij demissioneerde in 1902 en ging in Aalbeke wonen bij zijn schoonbroer, H. Van Oosthuysse. Daar stierf hij op 1 februari 1904. Heel wat zouaven kwamen bij de uitvaart hun oude strijdmakker uitgeleide doen.

Henri Vandendriessche werd vereerd met een paar eretekens in zijn strijd tegen Garibaldi, verder met het Burgerskruis (juli 1890) en het kruis van de orde van Leopold II (11 juni 1897). Ook schreef hij verscheidene brochures en boeken over sociaal-economische onderwerpen.

EIGEN HUIS

TE ISEGHEM.

GEACHTE MEDEBURGERS,

Wij nemen de vrijheid UEd. deze regelen toe te sturen, om u eenige uitleggingen te geven over eene nieuwe instelling welke hier te Iseghem tot stand is gekomen, en nog maar weinig gekend is.

Wij bedoelen de maatschappij, ingericht den 30 Maart 1893, welke voor titel genomen heeft **Eigen Huis**, en door welke de werkman in de mogelijkheid gesteld is eigenaar te worden van zijne woonst.

Deze inrichting heeft rang genomen nevens zooveel andere hier bestaande, die ook het welvaren van den werkman betrachten, en die sedert lang schoone en beste vruchten dragen.

In Iseghem immers wordt er zeer veel gedaan om den toestand der werkende klas onder zedelijk en stoffelijk oogpunt te verbeteren. Men kan zich daarvan overtuigen, met eenen oogslag te werpen op alles wat ons omringt: maatschappijen van Onderlingen Bijstand, Ziekegilden, Vincentius-Genootschappen, Werkmanskringen, Zondagscholen, Congregatiën, enz.; al deze maatschappijen en inrichtingen wedijveren om den armen en lijdenden medeburger bij te staan, om den werkman behulpzaam te zijn.

Maar dit alles is niet genoeg; immers, nieuwe tijden, nieuwe instellingen: er kunnen en moeten nieuwe middelen aangeschaft worden ten einde het lot der werklieden nog te verbeteren, hunnen welstand en bijzonderlijk hunne waardigheid en hunnen eerbied voor zich zelf te doen aangroeien.

Tot het bereiken van dit doel kan men niets beters zoeken dan hem eene gezonde en goedkoope huizing bezorgen, en hem helpen om, door spaarzaamheid en goed gedrag, eigenaar te worden van zijnen heerd. » De huizing » zoo leest men in een verslag aan de Commissie van den arbeid, » is in rechtstreeksch verband met de » verbetering der stoffelijke belangen van de werkende klas. De werkman die eene ruime » en gezonde woning bezit, zal genoeg in zijn huisgezin vinden, hij zal zijnen heerd » beminnen, en hem niet verlaten om elders vermaken te zoeken; hij zal na zijne werkzaamheden, des avonds, en wel bijzonderlijk des Zondags, de beste rust, de deftigste » uitspanningen, in het midden der zijnen vinden; hij zal wel voor de opvoeding zijner » kinderen zorgen, hij zal ook nog, bovenal, spaarzaam zijn. »

En een fransche staatsman, Jules Simon, heeft met waarheid gezeid: » het huisgezin » dient benevens het Geloof, en zooveel als het Geloof, tot steun en versterking der menschen. » Geloof, Godsdienst en Huisgezin, ziedaar wat het geluk van den werkman moet uitmaken. »

Inderdaad, een der krachtigste middels om den mensch op te wekken tot orde en spaarzaamheid, tot liefde voor zijn huisgezin, is hem de middelen te verschaffen eigenaar te worden van zijn huis, zelfs vóór dat hij genoegzame spaarpenningen bezit om den aankoop of het bouwen geheel te kunnen bekostigen.

Tijdens de bespreking der wet van 8 Oogst 1889 op de werkmanswoningen, zeide de Heer Nothomb, volksvertegenwoordiger: » De arbeider die meester is van zijn huis, » is geen werktuig meer, hij wordt iemand, hij is vrije man »; en onze wetgevende kamers, hebben ons door gemelde wet voortreffelijke middelen ter hand gesteld, om den werkman, op eene gemakkelijke en voordeelige wijze, toe te laten eigenaar te worden van zijne woning.

Nu, welke zaken zal de maatschappij verrichten?

Uitsluitelijk deze: geld leenen om eene woning te koopen, en krediet openen om het bouwen eener werkmanswoning te betalen.

De maatschappij, mag zelf noch huizen bouwen, noch huizen koopen.

Aan wie zullen wij geld leenen of krediet openen?

Aan werklieden en ambachtslieden, dat is aan al degene die door hun eigen werk zich zelve en hun huisgezin onderhouden, en die, volgens oordeel van den Bestuurraad, zekere waarborgen van werkzaamheid, spaarzaamheid en goed gedrag zullen aanbieden. Bijgevolg, niet alleen aan deze die voor eenen dagloon werken, maar ook aan neringdoenden, zoo als schoenmakers, kleermakers, timmermans, metsers, enz.

Welke voorwaarden worden vereischt?

A. De personen aan welke wij geld zullen leenen, moeten bewijzen in staat te zijn, ten minsten de onkosten te kunnen betalen van de akte van aankoop of kredietopening.

B. Het huis waarvoor de leening gebeurt, moet eene werkmanswoning zijn. Volgens art. 10 der wet van 9 Oogst 1889, zijn zulke huizen, bewoond door werklieden, vrij van de personele belasting, voor de huurwaarde, deuren, vensters en mobilair, op voorwaarde dat de bewoners geen eigenaar zijn van eene andere huizing dan deze welke zij bewonen.

C. De huizen moeten gezond zijn. Wij zouden immers onze bijzonderste plichten miskennen en grootelijks ons doel missen, indien wij den werkman hielpen eene woning aankopen, waar zijne gezondheid en deze van zijn huisgezin gevaar zouden loopen.

Het huis van den werkman moet kunnen goed verlucht worden, vrij zijn van verpestende uitwasemingen, voorzien van goed drinkwater, enz.

D. Zoolang er aan onze maatschappij iets verschuldigd is, mag het huis voor geene herberg dienen.

Eindelijk, op welke manier zal de terugbetaling der ontleende som gebeuren?

De som door de maatschappij geleend wordt verpand, met voorrecht in eersten rang, op den eigendom.

Volgens keus der ontleeners, zullen de kontrakten aangegaan worden voor termijnen van 10, 15, 20 of meer jaren, maar de geheele aflossing zal moeten in alle geval, gedaan zijn, vóór dat de ontleener 65 jaren zal bereikt hebben. — Bij voorbeeld, iemand die vijftig jaar oud is, mag 15 jaar tijd hebben, iemand die 30 jaren oud is, mag 5, 10, 15 of meer jaren tijd hebben. Nochtans, het zal altijd den ontleener vrij staan, zich vroeger af te lossen.

De betalingen zullen verdeeld worden bij gelijke sommen, vervallende per week of per maande, volgens personen en omstandigheden.

Elke betaling wordt berekend als afkorting van kapitaal en intresten.

Mits eene kleine verhooging kan de belanghebbende zich aflossen met verzekering. Dewijl wij daarin groote voordeelen zien, moeten wij eenieder aansporen, om eene verzekering te aanveerden. — De werkman die tijdens het aankopen of bouwen van een huis, door het verdienen van een goeden dagloon, in state is genoegzaam te sparen om regelmatig af te korten, kan komen te sterven; de loon weg zijnde, dan bevinden zich doorgaans de weduwe en kinderen in de onmogelijkheid de betalingen voort te zetten. Men voorziet wat er dan gebeuren zal; het huis waaraan men zeker zeer gehecht is, waarvoor men gewrocht en gespaard heeft, zal moeten verkocht worden om de schuld te betalen. Maar mits eene geringe verzekeringspremië zal men dit gevaar vermijden, want kwame de man te sterven, dan betaalt de spaarkas onmiddellijk geheel de som welke nog verschuldigd blijft, en het huis wordt vrij en onbelast de eigendom der overlevenden.

Voor verdere inlichtingen wende men zich tot de leden van 't Bestuur.

De werkman die voorzien is van een certificaat, geniet altijd, krachtens de wet van 1889, eene merkelijke vermindering op de onkosten, namentlijk voor de akte van aankoop, eene vermindering van fr. 3,40 per honderd, en voor de akte van geldleening, eene vermindering van fr. 0,75 per honderd, beide op de registratierechten.

De loon van het schrijven dezer akten wordt van de helft verminderd telkens dat er kwestie is van werkmanswoningen. (Koninklijk besluit van 27 Maart 1893).

Daarbij komt nog het voordeel van ontslag der jaarlijksche personele belastingen, zoo als reeds gezegd is.

Zullen wij in onze onderneming gelukken? Wij aarzelen niet te antwoorden ja, als het God belieft, en als de werklieden willen medewerken.

Te Elsene bij Brussel, waar zoo eene maatschappij bestaat, hebben in een jaar 65 werklieden leeningen aangegaan.

Wij hopen niet iedereen eigenaar te maken, dat is onmogelijk; maar velen onder de werklieden van Iseghem zijn in staat dit doel te bereiken, indien zij willen. Al verkregen wij maar, dat 10 % van onze werklieden, door spaarzaamheid en goed gedrag, ertoe gerochten eigenaar te worden, dan zouden wij reeds een schoon en voordeelig werk gesticht hebben, en met het bereiken van dit doel gansch te vreden zijn.

HET BESTUUR :

V. Van den Bogaerde-Jean, Voorzitter.
A. Ameye-Verhoost,
A. Combes-Verbeke,
A. Le Corbesier-De Mûelenaere,
L. Vercruysse-Bosseel,
Em. Dierick,
A. Verhamme-Impe, Leden.

DE TOEZICHTRAAD :

J. Baron Gillès de Pélichy,
F. Maes-Van Damme,
E. Carpentier-Hamman,
H. Paret-Cappelle,
J. Deldaele-Bourgeois.

DE CORRESPONDENTIE TUSSEN DE VRIJE VAKSCHOOL VAN IZEGEM EN HET KONINKLIJK HOF VAN BELGIE

Raf Vandenberghe

30 oktober 1937: bezoek van koning Leopold III aan Izegem en aan de Vrije Vakschool. Op de voorgrond, van links naar rechts: directeur Vierstraete, koning Leopold III, Camiel Vanhaverbeke (voorzitter inrichtende macht), Victor Buyse en de leerlingen Remi Demeyere die namens het derde jaar schoenen geeft voor prinses Josephine-Charlotte, Naert van Roeselare die namens het tweede jaar schoenen geeft voor prins Boudewijn en Lioen van Ledegem die namens het eerste jaar schoenen geeft voor prins Albert.

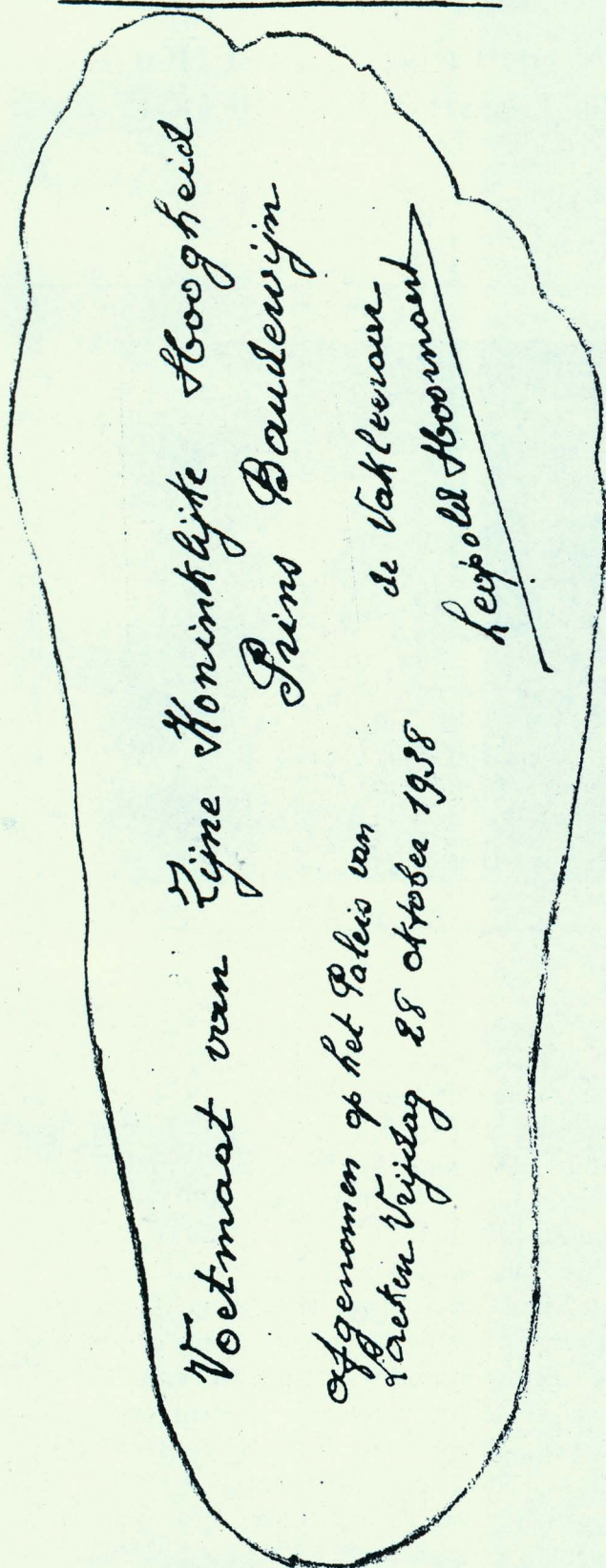

Het is bekend dat de Vrije Vakschool, later het Vrij Technisch Instituut¹, leverancier was van het koninklijk hof van België². Ze kreeg in 1957 officieel de toelating om de titel *gebreveteerd hofleverancier* te dragen. Dat kan slechts als men gedurende een aantal jaar werkelijk aan het hof geleverd heeft. Voor het VTI was dit ongetwijfeld zo. Maar dat de verhouding tussen het VTI en het koninklijk hof méér was dan enkel deze van leverancier van schoenen, is minder bekend.

We kregen inzage in de correspondentie tussen het VTI en het koninklijk hof van België. Ze heeft betrekking op de perio-

de van 20 maart 1938 tot 5 april 1974, met onderbrekingen van 1948 tot 1954 en van 1968 tot 1973. Het eerste stuk is van 30 maart 1938, maar het is onwaarschijnlijk dat vroeger niets geschreven zou zijn. We weten immers dat koning Leopold III in 1937 al de Vrije Vakschool bezocht. Een foto daarvan, met aanbieding van schoenen voor de prinses en de prinsen, hangt in het schoeiselmuseum. De correspondentie is duidelijk onvolledig, want er wordt verwezen naar ontbrekende brieven. In het totaal bekeken we 214 brieven; 124 daarvan vertrokken uit het VTI, 90 werden verstuurd vanuit Laken of een andere koninklijke residentie.

beenmaat 18 cm.

Wrijfmaat 18 1/2 cm.

De brieven van het VTI zijn soms persoonlijk tot de koning of iemand van zijn familie gericht, soms ook via hofpersoneel. Andere keren zijn de brieven bestemd voor een of andere hoveling. Jammergenoeg draagt geen enkele brief van het hof de handtekening van de koning of van iemand van zijn familie. Het gebeurt evenwel meerdere keren dat in een brief de uitdrukkelijke opdracht van de koning vermeld is. De brieven naar en van de koning en de koninklijke familie zijn steeds in het Nederlands gesteld. Die naar en van de hofhouding zijn meestal in het Frans. Een vraag die hierbij opkomt: is het denkbaar dat het omgekeerde mogelijk zou zijn met een of andere school in het Waalse landsgedeelte?

Een rode draad doorheen alle contacten met het hof is de persoon van leraar Leopold Hoornaert. Hij was de vertrouwenspersoon, de voet aan huis, de bemiddelaar en de boodschapper. Dit was vooral zo onder koning Leopold III, maar ook onder koning Boudewijn bleef Hoornaert de contactpersoon bij uitstek.

We kunnen de correspondentie in drie periodes indelen:

- 1) 1938-1947, onder directeur Vierstraete
- 2) 1955-1966, onder directeur Rau
- 3) 1966-1974, onder directeur Parmentier³

1. Correspondentie 1938-1947, onder directeur Vierstraete

In de eerste brief, van 30 maart 1938, bedankt directeur Vierstraete de hofmaarschalk omdat die hem tot Ridder in de Kroonorde benoemd had. Op 11 mei 1938 schrijft hij naar koning Leopold persoonlijk om hem zijn plannen voor te leggen betreffende de oprichting van een stikstersschool en een afdeling mechanisch schoenmaken. Hij argumenteert uitvoerig en vraagt uiteindelijk de mening van de koning, om met meer kans op slagen bij de patroons te kun-

13 juni 1947: bezoek aan de koninklijke familie in ballingschap te Pregny, Zwitserland. V.l.n.r. prins Albert, prinses Josephine-Charlotte met prins Alexander, Paul Hoornaert, prinses Liliane, koning Leopold III, directeur Vierstraete en prins Boudewijn.nen aankloppen.

Verder zijn er brieven n.a.v. de schenking van drie paar schoenen voor de prinses en de prinsen.

Op 7 december 1939 vraagt directeur Vierstraete rechtstreeks de medewerking van koning Leopold om schoenen voor officieren te laten maken in twee Izegemse fabrieken die nog aan handwerk deden. Hij argumenteert dat juist deze twee fabrieken de gekwalificeerde arbeiders tewerkstellen die de vakschool aflevert. Zonder hen gaan deze vaklui verloren, misschien voor goed⁴. Nog op 7 december vraagt hij aan de grootmaar-

schalk van het hof, graaf Cornet de Wahis Ruart, om tussenkomst bij de eerste minister en de minister van onderwijs. De bedoeling is de liquidatie van dossiers van 1938, die dringend goedgekeurd moeten worden, omdat de school in een zeer pijnlijke financiële situatie beland is. Hij voegt er het overzicht bij dat hij naar de eerste minister stuurde. De kabinetschef van de koning antwoordt op 20 december dat hij, in opdracht van de koning, de welwillende aandacht van de eerste minister er op gevestigd heeft. Einde 1939 worden nog eens drie paar prinsenschoenen opgestuurd. Daar hoort telkens een vriende-

lijke brief bij.

Het jaar 1940 wordt ingezet met een brief aan de grootmaarschalk, met nieuwjaarswensen en dankbetuigingen. Intussen breekt de oorlog uit en gebeurt er uiteraard een en ander. Op 29 september 1940 schrijft directeur Vierstraete opnieuw persoonlijk naar koning Leopold, de eerste brief na de achttiendaagse veldtocht en de bezetting door de Duitsers. Het is de uitdrukking van zijn gevoelens van gehechtheid, aanhankelijkheid en onverbreekbare trouw aan de koning en zijn familie, en de belofte van gebed. Dezelfde dag schrijft hij naar de grootmaarschalk een uitgebreide brief met de antwoorden van de eerste minister, van 9 januari 1940. Hij verzoekt om zijn tussenkomst voor: 1° een buitengewone subsidie voor aankoop van leesten en materiaal, 2° de goedkeuring van de afdeling stiksters en 3° goedkeuring en subsidiëring van de afdeling mechanisch schoenmaken. Zoals op alle brieven volgt ook op deze beide een antwoord. Op 2 oktober reeds dankt de kabinetschef het VTI namens de koning voor de gevoelens van loyaliteit. Op 10 oktober laat de grootmaarschalk weten dat hij de welwillende aandacht van het bevoegde departement op zijn vragen gevestigd heeft. Vijf dagen later kan hij meedelen dat hij de indruk heeft dat al het mogelijke gedaan zal worden, maar dat het budget smal is. Verder is er op 12 november nog een huldebrief aan koning Leopold persoonlijk, ter gelegenheid van zijn naamfeest. De koning dankt via de grootmaarschalk. Tenslotte is er nog een brief die verwijst naar een levering door Leopold Hoornaert van schoenen voor prinses Josephine-Charlotte. Dit is de eerste keer dat de naam Leopold Hoornaert op papier staat. Uit deze brief blijkt dat Hoornaert op het paleis van Laken geweest is. We weten uit andere bronnen, o.m. door de afnames van voetmaten die in het schoeiselmuseum hangen, dat Hoornaert zeker ook al in 1938 in Laken ontvangen was. Uit de verdere correspon-

dentie zal blijken dat Leopold Hoornaert nog veel jaren de belangrijke verbindingspersoon zal zijn.

13 juni 1947: bezoek aan de koninklijke familie in ballingschap te Pregny. V.l.n.r. koning Leopold III, directeur Vierstraete en Paul Hoornaert.

Meteen met de nieuwjaarswensen voor 1940 wordt de medewerking van de grootmaarschalk gevraagd voor subsidies van de nieuwe gebouwen en de meubilering ervan. Daarnaast komt ook nog de vraag om een nieuwe tussenkomst betreffende de vroegere dossiers. Na een bemoedigend antwoord via Leopold Hoornaert worden later de

dubbels van de hangende dossiers opgestuurd. Het schriftelijk antwoord erop komt in twee keer, vriendelijk maar voorwaardelijk: het dossier moet goedgekeurd worden door het ministerie van economische zaken én dat van openbaar onderwijs, maar de directeur zal op de hoogte worden gehouden.

Begin februari 1941 wordt Hoornaert op het paleis ontboden, om er in een kleine plechtigheid met de prinses een geschenk in ontvangst te nemen voor de school. Het gaat om een foto van de prinses en de prinses, en de koning geeft daarbij de verzekering dat zij na de oorlog de school zullen bezoeken en de foto tekenen. De directeur deelt dit nieuws mee aan Mgr. Lamiroy. Uiteraard volgen daarop dankbrieven, één aan de prinses en de prinses, en een andere aan de grootmaarschalk, voor de koning. Op 22 april 1941 kan de grootmaarschalk eindelijk meedelen dat de afdeling stiksters aanvaard is en dat personeel benoemd mag worden. Maar prompt schrijft de man daarbij dat hij voor deze zaak slechts tussenbeide gekomen is in opdracht van de koning en dat de school deze gunst enkel aan koning Leopold zelf te danken heeft. In juni worden door Leopold Hoornaert schoenen gebracht voor prinses Josephine-Charlotte, met een briefje aan de gravin de Liedekerke. Op 7 juli wordt nogmaals aangedrongen bij de grootmaarschalk voor tussenkomst in het hangende dossier van de mechanische afdeling. Ter gelegenheid van zijn naamfeest krijgt koning Leopold zoals steeds een persoonlijk briefje, waarvoor hij laat danken. Tenslotte steekt in de correspondentie nog een klein briefje, enkel gedateerd 1941. Het gaat over de levering van zes paar schoenen, maten 29, 35 en 37, verschillend van model en kleur. Ook de prijs staat er bij: van 45 tot 95 frank per paar. Zonder twijfel betreft het schoenen voor de prinses en de prinses.

De eerste brief van 1942 is van de secretaris van de koning en betreft een per-

soonlijke bedanking van koning Leopold en de prinses van Rethy, voor de gelukwensen die hun aangeboden werden ter gelegenheid van hun huwelijk. De volgende is een dankbrief van de directeur aan de grootmaarschalk voor het ereteken dat leerling Jules Seynaeve ontvangen heeft en met de mededeling dat hij aangeworven is als leraar. De derde en laatste brief van het jaar is van de kabinetschef, die door de koning belast werd directeur Vierstraete, de leraars en de leerlingen te danken voor de gevoelens van trouw die ze bij zijn naamfeest verwoord hadden.

De brief van 21 januari 1943 aan de koning is nogmaals een getuigenis van trouw en gehechtheid aan het vorstenhuis, samen met het verzoek een paar schoenen te willen aanvaarden. Op 5 april 1943 ontvangt de Hertog van Brabant (prins Boudewijn) het heilig vormsel. De directeur krijgt daar, via de gouverneur van de prins, een aandenken van en wenst hem uiteraard geluk bij deze gelegenheid. Op vraag van de ceremoniemeester van het hof stuurt de directeur hem op 13 april een paar schoenen, voor een oorlogsgevangene. Bij dit geschenk hoort zoals steeds een begeleidende brief en een dankwoord. Op 14 juli biedt de directeur de koning een paar schoenen aan voor prinses Josephine-Charlotte en een eerste paar voor prins Alexander, met de hoop dat de schoentjes zijn eerste stappen de nodige vastheid zullen geven. Op 10 september schrijft de grootmaarschalk van het hof een aanbeveling om Rosa Ghewy te benoemen aan de stikstersschool. Hij beweert het meisje goed te kennen, omdat haar vader in 1914-1918 grenadier was onder zijn orders. Vierstraete belooft alles te zullen doen wat hij kan. Op 23 september stuurt de directeur een bedanking voor de mooie foto van de vier prinsenkinderen, die hij mocht ontvangen langs Leopold Hoornaert. Op 12 november feliciteert hij de koning, persoonlijk, ter gelegenheid van zijn naamfeest; ook nu gaan de

*Het bestuur van de oudleerlingenbond in oktober 1947 met
Jozef Baert, Leslie Dupont, André Hanson,
Alfons De Jan en Jozef Bourgeois.*

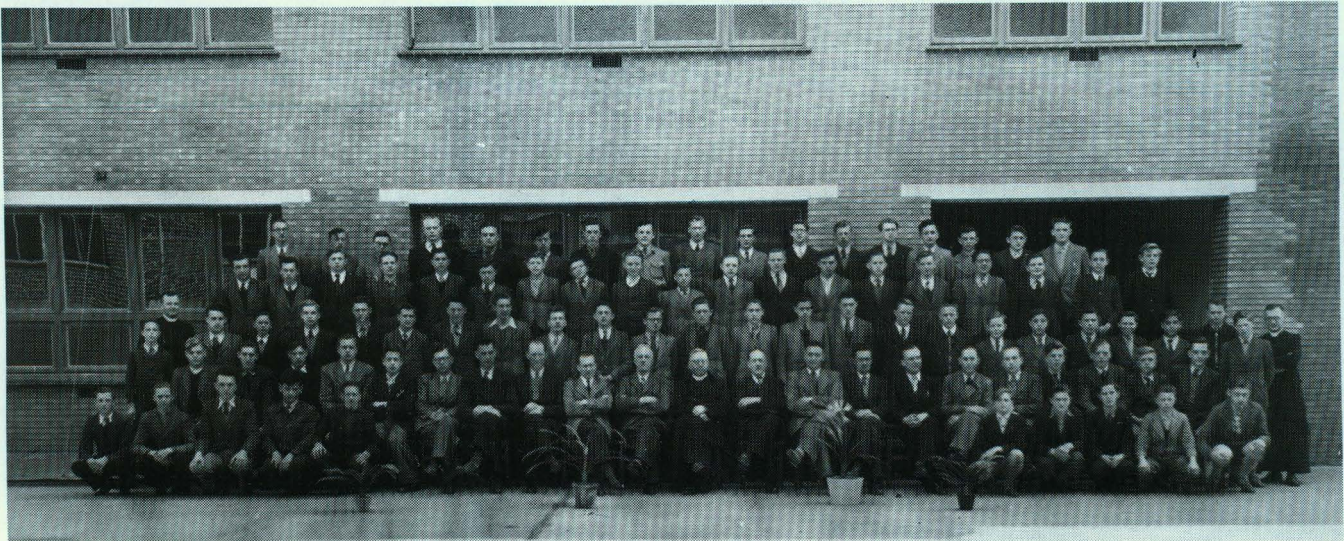

*De klas ambachtelijk schoenmaken in 1948-1949.
P. Vandendriessche, leraar Remi Demeyer, M. Terry
R. Alloo, M. Vancanneyt, W. Vanden Bogaerde
V. Deschuyter, W. Denolf, J. Vanhaverbeke, F. Seynaeve, leraar Albert Verstraete
A. Deldere, J. Decraemer, C. Feys, H. Ingelaere
P. Hugelier, M. Vanwynsberghe, G. Vandevelde*

felicitaties gepaard met een resem wensen die nu nogal bombastisch klinken, zoals: *Mochte weldra de glorievolle dag aanbreeken waarop ons geliefde België, bevrijd en onafhankelijk, eensgezind en met geestdrift, onder de wijze, krachtige en vaderlijke leiding van Uwe Majesteit, nieuwe banen van geluk, vrede en voorspoed moge opgaan!* In alle brieven belooft de directeur ook voor de koning te bidden en samen met de leraars en leerlingen het heilig misoffer aan hem op te dragen. De kabinetschef dankt er hem voor, namens de koning. Op 15 november mag de directeur alweer zijn dank betuigen, voor de ontvangst van zes foto's, opnieuw meegebracht door Hoornaert. De laatste dag van 1943 vraagt de grootmaarschalk of het mogelijk is na de werkuren speciale cursussen voor meisjes in te richten. Hij argumenteert dat de oorlog blijft duren en dat verbetering van de opvoeding van jonge meisjes de directeur zeker aan het hart zal liggen.

Begin 1944 antwoordt de directeur aan de grootmaarschalk, - samen met de aanbieding van zijn nieuwjaarswensen - dat het moeilijk zal zijn, aangezien de bezetter nieuwe cursussen en nieuwe aanstellingen verbiedt, maar dat hij toch met dezelfde post hoofdinspecteur Lamoral zal verzoeken naar een oplossing uit te zien. Een brief van 1 maart aan burggraaf du Parc gaat over enkele stukjes leer, gevraagd voor 'lessen' van prinses Josephine-Charlotte. Omdat het transport moeilijk en weinig zeker is, schrijft Vierstraete, zal Emiel Allewaert, onze volksvertegenwoordiger, zelf de boodschap afgeven op het paleis. Enkele dagen later wordt de directeur daarvoor bedankt en tevens wordt de geleverde hoeveelheid leer opgevraagd, ook van de bezorgde schoenen, om een lederbon te kunnen aanvragen waarmee de school het gebruikte leer kan recupereren. Op 8 maart geeft de gouverneur van prins Boudewijn uitleg bij de bestelling van een paar grove sportschoenen voor de prins: hij wenst grote nagels, 'taatsen', onder zijn

schoenen! En ze mogen ruim zijn, zodat hij ze kan dragen met dikke sokken. In opdracht van de koning dankt en feliciteert de grootmaarschalk de directeur op 14 maart voor de schoenen die via Hoornaert afgegeven werden. *Ingevolge het bevel Zijner Majesteit wordt vandaag, als gift, een som van 5.000 frank gestort op de postrekening van de Vrije Vakschool*, schrijft hij erbij. Op 22 maart bedankt de directeur op zijn beurt de grootmaarschalk en komt hij terug op de vraag voor avondlessen voor meisjes: hij kan twee studiejaren met zes uur algemene vakken en zes uur huishoudkunde inrichten. Als juffrouw Ghewy de vereiste diploma's heeft, zou zij aangenomen kunnen worden. De wedde gaat van minimum 13.500 tot maximum 27.900 fr. per jaar, aan 90 % van het barema. De volgende brieven gaan over schoenen die geschonken worden aan prins Albert en een (nieuwe) bestelling van heren- en damesschoenen voor Van den Heuvel, de commandant van de koninklijke paleizen. Op 14 juni 1944 dan dankt de directeur de grootmaarschalk van het hof voor nieuwe foto's, meegebracht alweer door Hoornaert. In dezelfde brief betuigt hij zijn deelneming en belooft hij zijn gebed naar aanleiding van de deportatie van de koning en zijn familie. De tijdelijke afwezigheid uit België van de koning belet niet om rond 15 november gelukwensen bij zijn naamfeest te sturen. De grootmaarschalk dankt hem er voor, en zal niet nalaten de boodschap aan de koning over te maken zodra de omstandigheden het toelaten. Het jaar 1944 eindigt met nieuwjaarswensen aan dezelfde grootmaarschalk, met de hoop dat 1945 ons land de definitieve bevrijding, een duurzame vrede en de terugkeer van alle weggevoerden, inzonderheid die van de koning en de koninklijke familie zal meemaken. Voorts is er ook nog een dankbriefje van juffrouw Verbist, 'Paleis te Brussel', voor de mooie 'slissen' die de vakschool haar via Hoornaert heeft laten afgeven.

Het internaat van de Vrije Vakschool van Izegem in 1948-1949.

Zoals elk jaar begint ook 1945 met de uitwisseling van wederzijdse nieuwjaarswensen. Op 4 februari schrijft de directeur aan de bevelhebber van de koninklijke paleizen over de 'zaak der schoenen', aangebracht door Hoornaert. Dit antwoord schetst een mooi beeld van deze beroerde tijd. ... *Voor 't oogenblik ligt onze school stil bij gebrek aan kolen. Zoohaast wij kunnen herbeginnen zullen wij de leerlingen een 14-tal dagen uitsluitend doen werken voor de kinders der krijgsgevangenen, zoodat wij na dit tijdstip een flink aantal schoenen ter beschikking van dit zóó verdienstelijk werk zullen kunnen stellen...* Op 9 juli 1945 herinnert juffrouw Verbist aan de bestelling van schoenen voor een hele reeks hovelingen en hun neven en nichtjes. Leopold Hoornaert brengt haar een paar dagen later de eerste zes paar, met de belofte dat de andere spoedig zullen volgen. Op 31 augustus doet directeur Vierstraete een tussenkomst bij baron Papeians de Monckhoven, grootmaarschalk van het hof en tevens klant van de vakschool, voor de benoeming van Jozef Declercq uit Vilvoorde tot vrederechter te Roeselare. Naar het einde van het jaar toe beperkt de correspondentie zich tot persoonlijke felicitaties aan koning Leopold bij zijn naamfeest, met bemoedigen-

de woorden over trouw en blijde terugkeer en de belofte van gebed. Verder dankt Vierstraete de koning omdat hij nog steeds de eer geniet te mogen zorgen voor de schoenen van de koning, *de koninklijke gade en de zoo zeer geliefde koninklijke kinders*. Daarvoor wordt hij bedankt met een kaartje uit Pregny.

In 1946 is de correspondentie zeer beperkt. Op 7 mei komt een dankkaartje uit Pregny voor (verdwenen) felicitaties bij de eerste verjaardag van de bevrijding. Op 28 mei stuurt de ceremoniemeester van het hof een bedanking op last van de prins-regent, voor de bloemen die directeur en leraars van de vakschool gelegd hebben op het graf van koningin Astrid, bij hun bezoek aan de koninklijke crypte in Laken. Op 1 november tenslotte gaat er nog een briefje naar koning Leopold in Pregny. Omdat dit briefje representatief is voor zoveel andere, volgt hier de integrale tekst; *Sire, Wij zijn zeer gelukkig aan Uwe Majesteit de hierbijgaande schoenen aan te bieden: ze wezen een bewijs van dé algeheele, onverminderde, diepe en blijvende gehechtheid aan het Bestuur, de Leraars en de leerlingen onzer Vrije Vakschool te Izegem aan Uwe Majesteit. Wij nemen tevens de aangeboden gelegenheid te baat*

Het lerarenkorps in maart 1956.

Telkens v.l.n.r.,

zittend: Arthur Hoornaert, Marcel Nollet, E.Z.M. Leonarda, E.Z.M. Laurentia, Z.E.H. X. Rau, directeur, E.H. Jos. Goemaere, surveillant, Leopold Hoornaert, Michel Vandenbroucke, Valeer Decru;

staande: Albert Verstraete, Remi Demeyere, Marcel Cagnie, Prosper Bouciqué, Madeleine Delaey, Lieve Cardoen, Geneviève Wyffels, Noëlla Vankeirsbilck, Jeroom De Coninck, Jozef Vermeersch, Eric Clement, Jules Seynaeve, Lucien Degezelle en Gustaaf Defreyne.

om Uwe Majesteit onze beste Feestdagwensen aan te bieden. Wij bidden God dat hij Uwe Majesteit en gansch de Koninklijke Familie zegene en berscherme; dat Hij een spoedig einde stelle aan Uwe ballingschap en geve dat wij, met de overgrootte meerderheid Uwer getouwe onderdanen, de spoedige terugkomst van Uwe Majesteit en van gansch de Koninklijke Familie mogen toejuichen. Van Uwe Majesteit de zeer ootmoedige dienaar, getekend directeur Vierstraete.

Op 17 januari 1947 antwoordt burggraaf Gatin du Parc de brief vanuit kasteel

Le Reposoir, Pregny, dat koning Leopold alle genoemden bedankt voor de schoenen, de wensen en de hulde. In februari worden schoenen opgestuurd aan de prinsen Boudewijn en Albert persoonlijk, samen met wensen voor een spoedige terugkeer. Daarvoor laten zij op 1 maart bedanken door hun privaatsecretaris. Op 15 maart lezen wij voor de eerste keer over de voorbereiding van een bezoek van directeur Vierstraete en Leopold Hoornaert aan Pregny. Naast een bestelling van schoenen voor zijn dame, schrijft de hofmaarschalk baron Papeians over wat Vierstraete en Hoornaert nodig hebben om

*23 juni 1956: bezoek van de koninklijke prinsen aan de vakschool.
Mgr. De Smedt, prins Alexander, prins Albert en genodigden luisteren naar de toespraak van directeur Rau.*

een aanbevelingsbrief van de minister van buitenlandse zaken te verkrijgen. Behalve identiteitsgegevens moeten zij ook opgeven welke scholen en schoenfabrieken ze wensen te bezoeken. Het bezoek aan de koning te Pregny heeft plaats in juni 1947. Op 10 juli schrijft de directeur een dankbrief voor *de zoo vriendelijke en hartelijke ontvangst die wij bij Uwe Majesteit en gansch de Koninklijke Familie mochten genieten*. De brief vervolgt met de aanbieding van gelegenhedsfoto's, die zij reeds aan veel medeburgers getoond hebben *aan wie wij reeds alles mochten verhalen, (wat) zeer veel deugd gedaan (zal) hebben en de banden die ze onverbreekbaar met Uwen Koninklijken Persoon en de Koninklijke Familie verbinden*

nog verstevigd en versterkt hebben. In oktober worden nog schoenen aangeboden aan prinses Liliane en aan prinses Josephine-Charlotte, met een brief aan hen persoonlijk die herinnert aan de ontvangst te Pregny, samen met een belofte van trouw en beste wensen voor een spoedige terugkeer. In november vergeet de directeur zeker het naamfeest van de koning niet. Tenslotte wordt hij in opdracht van de koning door de secretaris bedankt voor de gelukwensen, de aanhankelijkheid, het gebed en de rotsvaste trouw van het bestuur, de leraars en de leerlingen van de Izegemse Vrije Vakschool.

Van de hand van directeur Vierstraete zijn ook nog twee belangrijke brieven en een

minder belangrijk stuk overgebleven, die ongedateerd zijn. De eerste brief zal kort na de oorlog geschreven zijn en is gericht tot de grootmaarschalk, baron Papeians de Monckhoven. Hij handelt over schoenen die in 1939 op de internationale tentoonstelling te New-York stonden. Van de vakschool stonden daar vier rechtse kinderschoenen, vier dames- en vier herenschoenen. De verschillende stadia bij het maken werden ermee getoond. Bovendien was er ook nog een nikkelkast met glazen banken. Volgens de brief hebben de industriëlen hun schoenen teruggekregen in het voorbije jaar, maar de vakschool niet. De directeur geeft de naam van de Belgische verantwoordelijke van 1939 en verzoekt om de steun van de hofmaarschalk om alles terug te krijgen. De tweede brief moet in 1947 of 1948 geschreven zijn en is gericht tot grootmaarschalk graaf L. Cornet de Ways Ruart. De directeur wijst er op dat de drie hoofdinspecteurs lager onderwijs in West-Vlaanderen tijdens de grote vakantie vervangen zullen worden, zeer waarschijnlijk door liberalen of socialisten. Dit terwijl bijna alle scholen katholiek zijn. Daarom vraagt hij de steun van de grootmaarschalk voor de benoeming van Edmond De Smet als hoofdinspecteur van het hoofdgebied Roeselare. Hij beschrijft de kwaliteiten van De Smet en beweert dat zijn kandidatuur gesteund wordt door alle katholieke volksvertegenwoordigers van het arrondissement Roeselare⁵. Een derde ongedateerde brief, maar uit dezelfde periode, is gericht tot dezelfde grootmaarschalk en gaat over deelneming bij een sterfgeval.

Hiermee is de eerste periode, van 1938 tot 1947, afgesloten. Uit de teruggevonden correspondentie blijkt dat de Vrije Vakschool de vaste leverancier is van schoenen voor de koninklijke familie en een aantal hovelingen. Vaak, meestal zelfs, gaan de contacten via leraar Leopold Hoornaert, die de vertrouwenspersoon blijkt te zijn. Maar uit de brieven komt veel meer dan een pure

zakenrelatie naar voren. Herhaaldelijk wordt de trouw en de gehechtheid van de hele school aan de koning bevestigd. Wederzijds worden veel vriendelijke brieven geschreven en foto's uitgewisseld. Bovendien wordt, meest naar het hof toe, van de goede relaties gebruik gemaakt om voorspraak te bekomen. Voor de vakschool komt het er vooral op aan, sommige lastige dossiers door te kunnen sluisen. De bekroning voor directeur Vierstraete, en voor Leopold Hoornaert, was ongetwijfeld de hartelijke ontvangst te Pregny in juni 1947.

Prins Alexander drukt de hand van directeur Rau, terwijl prins Albert toekijkt (23 juni 1956).

We vonden geen stukken terug van 1948 tot en met 1954. Vierstraete was directeur tot in 1951. Het kan bijna niet dat hij de laatste vier jaar niet meer geschreven zou hebben. Een verklaring voor het ontbreken van correspondentie hebben we niet.

2. Correspondentie 1953-1966, onder directeur Rau

Na de onderbreking wordt het eerste teken van leven gegeven op 3 oktober 1955, met een brief van Robert Nieuwenhuys, kabinetsattaché van koning Boudewijn. Hij is gericht aan Leopold Hoornaert en regelt een

privébezoek van hem en zijn dame aan de vakschool en aan Defauw, op zaterdag 8 oktober 1945. Op 10 oktober schrijft hij een dankbrief voor de goede ontvangst, met de bestelling van vier paar schoenen voor zijn vrouw en zijn kinderen. Eind oktober schrijft de kabinetsattaché opnieuw, over schoenen voor zijn zoon, maar terloops belooft hij ook te zullen doen wat hij kan voor *le cas Ghekiere*. In oktober 1955 wordt de horizon verbreed en worden, samen met een vriendelijke brief die de oude relaties oprakelt, schoenen aangeboden aan de groothertogin-erfgename van het Groothertogdom Luxemburg, Josephine-Charlotte. De aanleiding is de verjaardag van de prinses. De brief is ondertekend door Hoornaert en directeur Rau. De toon zouden wij nu overdreven onderdanig vinden. *We bidden om de toelating, Mevrouw, om met de grootste eerbied steeds te mogen van Uwe Koninklijke Hoogheid blijven, de zeer nederige, zeer verkleefde en gehoorzame dienaars*, lezen we in de slotalinea. Er steekt een vertaling in het Frans bij, die wellicht de definitieve versie geweest zal zijn. Er volgt een dankwoord aan Hoornaert, geschreven door de 'aide de Camp' namens de groothertogin-erfgename en de groothertog-erfgenaam, voor de hulde die hen gebracht werd ter gelegenheid van zijn bezoek aan het kasteel van Betzdorf. Op 3 november stelt Xavier Rau zich als nieuw directeur voor aan koning Leopold. Hij biedt verjaardagswensen aan en probeert de oude banden aan te halen. Daarop volgt een vriendelijk dankwoord, namens koning Leopold door zijn secretaris Weemaes. Volgens de traditie worden rond het naamfeest van de koning ook weer gelukwensen aangeboden, aan koning Leopold persoonlijk en met een begeleidend briefje aan de secretaris. De secretaris wordt door de koning belast daarvoor te danken. Op 24 november wordt Hoornaert uitgenodigd bij prinses Liliane te Laken. Een reden wordt er niet vermeld. Op 3 december danken mevrouw en kabinetsattaché M. Nieuwenhuys voor geleverde schoe-

nen. Daarbij belooft de attaché het bezoek van de prinsen Albert en Alexander ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van de vakschool. Tevens worden de directeur en Leopold Hoornaert uitgenodigd op zijn bureau, op het paleis. Verder worden in december 1955 nog enkele briefjes geschreven in verband met de schenking van schoenen voor prinses Maria-Christina door Paul Hoornaert, door de vakschool en door Plubo. De schenking wordt nog gevolgd door nieuwjaarswensen, en uiteraard ook nog door dankwoorden vanwege prinses Liliane.

Het jaar 1956 wordt ingezet met een dankbrief vanwege koning Leopold voor schoenen die hem werden toegezonden door de firma Defauw, tevens voor een bijbestelling van nog een dergelijk paar en een paar voor prinses Liliane. Deze brief aan Hoornaert bevestigt een telefoongesprek met directeur Rau. Bij de levering, op 1 februari, vermeldt de directeur de makers, leraars en leerlingen, maar ook de fabrikanten van de leesten, Verschäeve-Devos, en van de hakken, Talonform. Op 6 februari laat prinses Liliane danken voor de *verrukkelijk mooie schoentjes* en spreekt ze haar bewondering uit voor het vakmanschap van de *Professors M. Nollet en R. Demeyere* en van Erna Baert⁶. Dan volgen twee dankbrieven namens koning Boudewijn voor ontvangen schoenen, een voor Hoornaert en een voor de directeur. Aan Hoornaert wordt terzeldertijd gevraagd de schoenen van prins Alexander te herstellen; ze worden afzonderlijk opgestuurd. Tot tweemaal toe wordt Hoornaert een spoedig herstel toegewenst. De daaropvolgende brieven begeleiden en danken voor schoenen, geschonken aan Lacomte, de raadsheer van de koning. Op 10 april dankt de directeur voor een foto van koning Leopold en prinses Liliane, waar zij een persoonlijke opdracht opgeschreven hadden. Een brief van kabinetsattaché Nieuwenhuys van 17 april behandelt de (verdwenen) aanvraag van een ereteken voor Hoor-

Tijdens het bezoek van de koninklijke prinsen aan de vakschool op 23 juni 1956 werd ook de Internationale Tentoonstelling geopend, ingericht ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de school.

Aan het hoofd directeur Rau, daarachter prins Albert, prins Alexander, Paul Hoornaert, Mgr. De Smedt, gouverneur van Outryve d'Ydewalle, en genodigden.

naert. Uit een ongedateerd stuk blijkt dat Leopold Hoornaert op dat ogenblik twee burgerlijke onderscheidingen had, nl. zilveren palmen van de kroonorde en ridder in de kroonorde, en één koninklijke, nl. een medaille eerste klas die hij in 1954 in het kasteel te Laken had ontvangen. Verder had hij verscheidene militaire onderscheidingen, o.a. ridder in de orde van Leopold II met zwaarden en ridder in de Leopoldsorte met zwaarden. Dezelfde 17e april dankt C. Stubbe voor ontvangen schoenen en voor schoenen van koning Leopold die 'herdaan' werden en nu zeer goed gaan. Nota's van 3 mei van Hoornaert betreffen schoenen voor prins

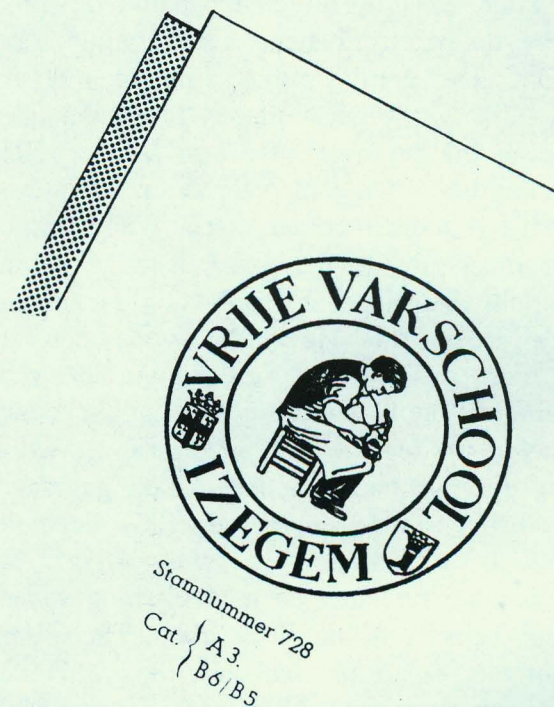
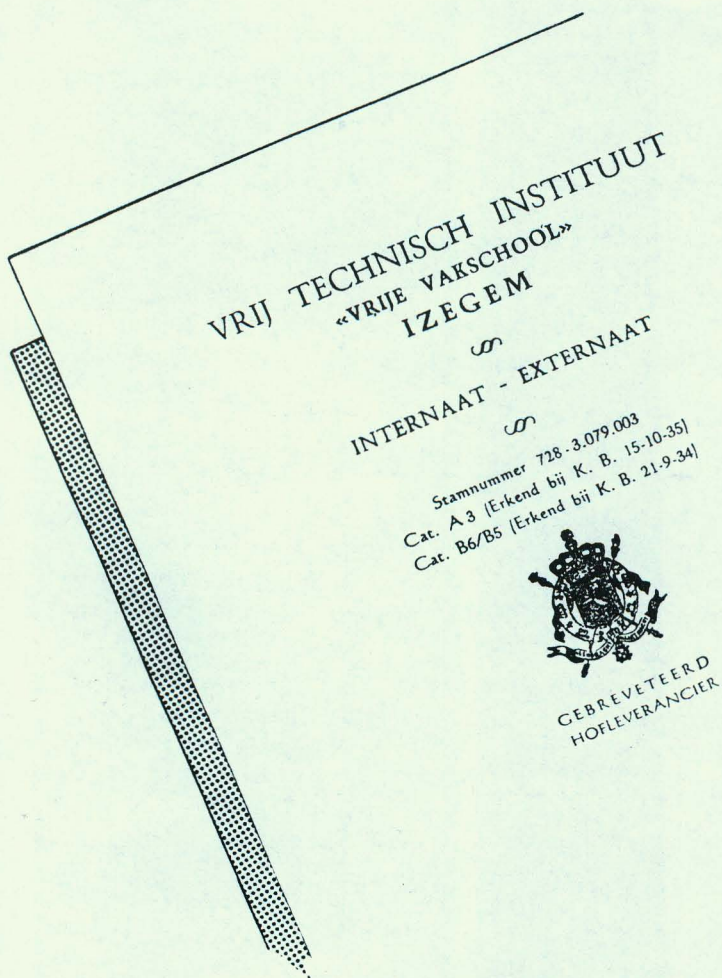
Albert, een foto van de prinsen voor *De Mandelbode*, en afspraken voor een optreden van de muziekkapel van de zeemacht⁷. Een brief van 9 mei begeleidt de schenking van schoenen aan koning Leopold en prinses Liliane, en dankt voor de foto. Op 15 mei dankt de directeur voor de uitnodiging tot het bezoek aan de koninklijke serren en voor de foto van koning Leopold. Verder gaat de correspondentie over schoenen voor de prinses Albert en Alexander, waarvoor Defauw de toebehoren levert, en voor het nakende bezoek van de koninklijke prinsen aan de vakschool en aan de firma Defauw. Een paar alinea's daaruit klinken verrassend: *Meester*

Schooljaar 1958-1959. De afdeling machinaal schoenmaken, tweede leerjaar aan het werk. We herkennen twee leraars: Marcel Cagnie (tweede van links) en Albert Verstraete (zevende van links, met witte stoffas).

Hoornaert heeft me regelmatig op de hoogte gehouden van de voorbereidende werkzaamheden, tijdens welke er zich jammer genoeg, verwickelingen hebben voorgedaan. Gelukkig zijn, luidens Meester Pol, die mensen achteraf tot inkeer gekomen en hebben zij U persoonlijk hun medewerking aan het succes van die dag komen toezeggen⁸. Mag ik U vragen of U dat feit ter kennis van de Heer Grootmaarschalk van het Hof hebt gebracht? Mocht zulks niet het geval zijn, dan meen ik dat U wel zou doen hem dit te berichten want men stelt er prijs op dat het bezoek aan de fabriek van dhr Defauw wel zou doorgaan. Mag ik U ook vragen er zorg voor te dragen dat Meester Pol dicht bij U zou zijn

tijdens het bezoek van de Prinsen aan de Vrije Vakschool? Hunne Koninklijke Hoogheden kennen immers dhr. Hoornaert zeer goed en zullen Zich zodoende beter "thuis gevoelen", schrijft Lacomte. Op 27 juli komt kabinetsattaché Nieuwenhuys terug op zijn bezoek aan de internationale tentoonstelling van schoenvakscholen in Izegem, met in het bijzonder de tentoonstelling van de Izegemse fabrikanten. Verder verheugt hij zich over het prinselijk bezoek: over de verermerking van Hoornaert schrijft hij dat ze een merkwaardig verleden van loyalisme en gehechtheid aan de koninklijke familie becroont. Op 27 juli dankt de directeur Lacomte voor de moeite omtrent een enigszins gemiste ont-

Verschillende hoofdingen van brieven van de Vrije Vakschool, later Vrij Technisch Instituut.

moeting in Brussel. De volgende brieven begeleiden schenkingen van schoenen aan graaf d'Alcantara, hofmaarschalk, en aan Nieuwenhuys. Naar laatstgenoemde gaat op 26 augustus ook een dankbriefje voor wat hij gedaan heeft voor 'het geval Ghekiere', waar Hoornaert zeer gelukkig mee is. De laatste vier brieven van 1956 bevatten gelukwensen en daarna dankwoorden bij de geboorte van prinses Maria-Esmeralda, en nieuwjaarswensen.

Zoals 1956 is ook 1957 een zeer vruchtbaar correspondentiejaar: niet minder dan 28 brieven bleven bewaard. Na nog meer nieuwjaarswensen gaat het over herstelling van schoenen van koning Boudewijn, later van tropenschoenen en nog twee paar andere van koning Leopold. Ook Lacomte krijgt weer schoenen en dankt ervoor. Op 17 april biedt de directeur aan koning Leopold bestelde schoenen aan *waarvoor de leerlingen onder leiding van de heren leraars Ver-*

straete en Demeyere hun uiterste best hebben gedaan en verwijst hij naar zijn reis⁹. In vriendelijke brieven aan Leopold Hoornaert en later aan de directeur, dankt Lacomte voor de golfschoenen van koning Leopold¹⁰. De gemoedelijke omgang met het hof blijkt vervolgens uit een brief met deelneming bij het overlijden van Van de Heuvel, oud-commandant van de paleizen, en van de moeder van secretaris Weemaes, en nog meer uit de dankbrief namens koning Leopold en prinses Liliane voor de gewijde voorwerpen die Hoornaert voor hen uit Lourdes meebracht. Verder worden voor koning Leopold weer nieuwe golfschoenen besteld; in de drie volgende brieven wordt over deze schoenen nadere uitleg gevraagd. Een brief van 18 september 1957 begeleidt herstellde schoenen van prins Albert. Ze werden hersteld met de medewerking van de firma Eperon d'Or, door zoon Theo Vandommele en door Jaak Demeyer, beiden leerlingen van het vijfde jaar. En nogmaals blijkt de vertrouwelijke omgang: in oktober 1957 is de koning op een rouwstoet in Oslo, en een van zijn begeleiders, C. Stubbe, stuurt van daar een kaartje naar de directeur. In zijn antwoord dankt Rau vriendelijk; er blijken alweer schoenen besteld, maar er is vertraging in de afwerking door een griep-epidemie onder de leraars en de meisjesleerlingen. Op 6 oktober wordt een briefje geschreven naar prinses Liliane, met wensen voor prins Alexander die geopereerd werd. Voor hem, en meteen ook voor prins Albert, wordt een *prettig album met herinneringsfoto's van het bezoek* klaargemaakt. In opdracht van koning Leopold en van prinses Liliane wordt op 22 oktober bedankt voor het medeleven. Eind oktober 1957 stuurt de directeur, medeondertekend door Hoornaert, een brief naar koning Leopold om zijn steun te vragen voor de erkenning van tijdelijke avondcursussen in het machinaal schoenmaken. Secretaris Lacomte stuurt deze brief terug, met het voorstel om de brief met de aangebrachte lichte wijzigingen naar koning

Proeve van golfschoenen voor koning Leopold III, in 1957 gemaakt in de Vrije Vakschool. Bemerkt de stempel op de inlegzool "Hofleverancier".

Boudewijn te sturen, wat dan ook gebeurt. November 1957 is een drukke maand voor het maken en herstellen van schoenen van Leopold (vier paar) en prins Albert (twee paar). En natuurlijk wordt het naamfeest niet

vergeten. Dit gaat gepaard met nog een schenking van schoenen aan koning Leopold. Verder ontvangt de vakschool ook een bericht vanwege J. Peemans, kabinetsattaché van de koning, waarin *ingevolge het bevel van Zijne Majesteit ons request aan de Heer minister van Openbaar Onderwijs werd overgemaakt*. Dit moet te maken hebben met de avondlessen mechanisch schoenmaken.

Van eventuele correspondentie in 1958 is niets bewaard gebleven, en ook van 1959 zijn er slechts twee geschreven getuigenissen van bestellingen van schoenen voor prins Albert overgebleven.

De eerste vier brieven van 1960 gaan tussen de vakschool en E. Libert, deurwaarder van het koninklijk paleis. Ze zijn zakelijk. De eerste twee gaan over hakken en schoenen voor hemzelf, de volgende specificeren dat er geen rand mag zijn aan de dienst schoenen van de koning. In een brief van 4 november doet directeur Rau weer eens een beroep op zijn 'beschermers', in de persoon van secretaris Lacomte. Het dossier voor erkenning van de 'afdeling mechaniek'¹¹ is in orde, ligt al een maand op het bureau van de minister, maar het raakt niet getekend. Rau vraagt niet enkel ervoor te zorgen dat hij getekend wordt, maar hem ook te verifiëren op de inhoud en de juistheid van de bedragen. Tenslotte zijn er in 1960 nog twee brieven over schoenen voor koning Leopold.

Op 17 mei 1961 wordt een dankbrief gericht tot Lacomte voor de erkenning van de afdeling mechanica. *Alles is in orde, uitgenomen het eerste schooljaar (1958-59) waarvoor wij erkenning als "tijdelijk" vroegen... Ik laat dat echter nu met rust. Uw invloed zal wel nawerken, eens dat alles geregeld is, om nog van mijn kant dan een poging te doen. In alle geval, is dat ook niet zo heel erg meer, als dat zou mislukken*. In dezelfde brief wordt ook een bezoek van

Hoornaert aan de koninklijke villa in Oostende geregeld. Op 1 augustus wordt een prijslijst opgestuurd voor kinderschoenen van de 'serie koningin Fabiola'. De correspondentie van de volgende jaren zal hoofdzakelijk over deze reeks schoenen gaan. Ze wordt volledig in het Nederlands gevoerd tussen prefect A. Vanduynslager en (meestal) mevrouw R.M. Pichal, sociaal assistente. Op 11 januari 1962 begint de eerste reeks bestellingen aldus: *Ingevolge uw vriendelijk aanbod schoenen te leveren aan zeer voordelige condities, heb ik de eer u de volgende bestelling te doen*. Het betreft schoenen voor beschermelingen van koningin Fabiola, wellicht hulpbehoevende gezinnen. Ze moeten naar de personen in kwestie opgestuurd worden, uitzonderlijk eens naar het hof. De factuur mag gestuurd worden naar het secretariaat van de koningin, de verzendingskosten worden gemeenschappelijk gedragen. Uit de correspondentie blijkt dat in 1962 op deze manier 567 paar schoenen werden verstuurd! Op de zendingen komt nu en dan eens een klein dankbriefje; er zijn er zeventien bewaard gebleven van 1962. Een klein misverstand doet zich voor in augustus 1962. Een bestelling wordt verkeerd gelegd en wordt daardoor eerst niet uitgevoerd. Daarop komen vragen en reacties, maar tenslotte komt alles in orde, met uitgebreide excuses. Een verkeerde zending valt ook al eens voor, maar uit de briefwisseling blijkt toch van alle kanten grote tevredenheid. Verloren bijna tussen al deze zakelijke brieven, steekt er nog eens een zoals vroeger, gedateerd 12 juni 1962. Grootmarschalk graaf d'Aspremont Lynden antwoordt op een verdwenen brief van 17 april waarin de koning en de koningin uitgenodigd werden voor een bezoek aan het *Vrij Technisch Instituut "Vrije Vakschool" te Izegem*. Hun agenda lijkt dat niet toe te laten, maar zij hebben goede nota genomen van de uitnodiging en sluiten niet uit dat zij er in de toekomst zullen kunnen op ingaan. In oktober 1962 worden schoenen voor koning Leopold opgestuurd naar het domein van

16 oktober 1961: bezoek aan het ledersalon te Gent. Prins Albert neemt afscheid van Paul Hoornaert. Verder: links directeur Rau, rechts senator Dua.

Argenteuil, met wederzijdse vriendelijke woorden.

Van de dertien overgebleven brieven uit 1963 zijn er tien die handelen over schoenen van de 'serie koningin Fabiola'. In het geheel gaat het over 286 paar. Twee andere brieven gaan over de verspreiding van een lastercampagne rond koning Leopold III. Eerst vraagt directeur Rau op 3 januari aan Lecomte of het gepast en toegelaten is dat hij daarover naar koning Leopold zou schrijven. Op 11 januari doet hij het. Hij drukt zijn verontwaardiging uit over de persberichten en uit zijn medeleven met koning Leopold en prinses Liliane. De toon van de brief verdraagt een persoonlijke betrokkenheid en een grote vertrouwelijkheid. M. Quinet, secreta-

ris van koning Leopold, wordt op 30 januari gelast op de brief te antwoorden:... *Uw boodschap van sympathie, waarvan Zijne Majesteit persoonlijk kennis heeft genomen, heeft de Koning diep getroffen en Hem bewezen dat Zijn mededeling door al de rechtgeaarde mensen voor wie zij bestemd was, begrepen werd zoals Hij het had verhoopt. Ik heb de eer gelast te zijn U, hiervoor en tevens voor uw gulle nieuwkaarswensen de beste dank van Zijne Majesteit en van Hare Koninklijke Hoogheid over te brengen ...*

De correspondentie van 1964 bevat acht brieven, die op één enkele uitzondering na, alle gaan over de levering van 203 paar schoenen van de 'serie koningin fabiola'. Die uitzondering betreft een brief naar het ko-

ninklijk domein van Argenteuil, met het verzoek aan koning Leopold en prinses Liliane een proefschoen aan te passen. Er is sprake van nieuwe schoenen voor beiden, nog steeds dus.

Van 1965 steekt geen enkele brief in het dossier.

24 juni 1962. Minister A. Declercq op bezoek in de vakschool, ter gelegenheid van de viering van de oudleerlingenbond en van de expositie.

De eerste brief van 1966 behoort nog bij dit tweede hoofdstuk en betreft de 'serie koningin Fabiola'. Hij handelt over een ingewikkelde bestelling van orthopedische schoenen voor een jongentje uit l'Aulne, dat aan de ziekte van Little lijdt en daardoor om de drie weken een paar schoenen verslijt.

Daarmee is de periode onder directeur Rau afgesloten. Uit de correspondentie van deze tweede periode blijkt dat Rau de persoonlijke relatie met het hof, vooral dan met koning Leopold III en prinses Liliane, in stand heeft kunnen houden. Voor alle familiale omstandigheden werden wensen verstuurd. Rau werd uitgenodigd, in elk geval in de serren. De prinsen Albert en Alexander bezochten de Vrije Vakschool. De directeur deed regelmatig een beroep op de lange arm van de koning of van iemand van het hof. Tot in 1957 werden zeer regelmatig schoenen gemaakt of hersteld, zowel van koning Leopold en prinses Liliane, koning Boudewijn en van de prinsen en prinsessen. In 1959 werd gewerkt voor prins Albert, in 1960 voor koning Boudewijn en koning Leopold. Nadien bleken enkel nog koning Leopold en prinses Liliane een beroep te doen op de vakschool voor hun schoenen. Dit kan ook te maken hebben met de mindere uitstraling van het Vrij Technisch Instituut op het vlak van schoenen. Terwijl de school vroeger in heel België als *Vrije Vakschool voor Schoenmaken* gekend was, werd ze omstreeks 1960 een *Vrij Technisch Instituut*, met een relatief steeds minder belangrijke afdeling schoeisel.

Een nieuw fenomeen dat vanaf 1961 opdook is het werk voor de 'serie koningin Fabiola', dat enige industriële proportie aannam. In de jaren 1962-1964 werden meer dan duizend paar gemaakt, en in ongedateerde brieven komen daar nog een paar honderd bij. Van deze schoenen blijken er ruim negentig procent bestemd te zijn voor Waalse gezinnen. Dit is een vaststelling. De verklaring ervoor kan evengoed liggen bij degenen die vragen als bij degenen die toekennen. Misschien doen Vlamingen niet zo gemakkelijk een beroep op dergelijke instanties, misschien weten ze niet eens dat zoiets mogelijk is.

Secretariaat van de Koningin

Kasteel te Laken

PALAIS DE BRUXELLES

Château de Laeken

KASTEEL TE LAKEN

CHATEAU DE LAEKEN

Cabinet du Roi

L' AIDE DE CAMP
DE
S.A.R. LE GRAND-DUC HÉRITIER
DE
LUXEMBOURG

Kabinet van de Koning

SECRETARIAAT DES KONINGS

Domein van Argenteuil

DEPARTEMENT
DU
GRAND MARECHAL DE LA COUR

SECRETARIAT DU ROI

Le Reposoir

Pregny

Le 15 janvier 1947.

Verschillende hoofdingen van brieven vanwege het Koninklijk Hof gericht aan de Vrije Vakschool, later het Vrij Technisch Instituut.

3. 1966-1974, onder directeur Parmentier

Dit hoofdstukje zal heel kort zijn, want in het geheel zijn er slechts acht brieven in het dossier aanwezig, allemaal in het Nederlands. Elk geschrift uit de jaren 1968 tot en met 1973 ontbreekt. Van de acht brieven gaan er dan nog vijf over de 'serie koningin Fabiola'. Op 15 oktober 1966 wordt er een brief naar het kasteel van Laken gestuurd, ter attentie van Lacomte. Daarin stelt directeur Parmentier zich als nieuwe directeur voor. Hij herinnert aan de uitstekende betrekkingen in het verleden, dankt voor de groeten die Lacomte hem via Leopold Hoornaert heeft overgemaakt, en heeft het over herstelde schoenen van prins Alexander. In januari 1974 wordt het VTI nog eens gevraagd golfschoenen voor koning Leopold te verzolen. Die brief en het dankwoord zijn meteen de laatste brieven van en naar het koninklijk hof.

Uit de bewaarde correspondentie is niet uit te maken of er na 1974 nog voor het hof gewerkt werd. Lang kan het in elk geval niet meer geweest zijn. De bevoorrechte verbindingspersoon, Leopold Hoornaert, stierf in 1975. Koning Leopold III, die Hoornaert nog incognito in de kliniek van Izegem bezocht, en de trouwste koninklijke klant was van het VTI, overleed zelf in 1983. Intussen was het aantal leerlingen in de afdeling schoeisel drastisch gedaald en

De directeurs Vierstraete en Rau speelden daarbij heel zeker een belangrijke rol, maar de hoofdrol moeten we toekennen aan leraar Leopold Hoornaert. Hij was de man van het persoonlijk contact, de vertrouwenspersoon, de man die in Laken 'thuis' was.

Het is een eer voor de school, dat zij dit vertrouwen gedurende méér dan drie decennia heeft kunnen waarmaken en behouden. Dat de contacten verminderden en uiteindelijk wegvielen, heeft niets te maken met enig meningsverschil of met verlies van vertrouwen, en wellicht evenmin met de afwisseling van de wacht in het VTI en aan het hof. De talloze foto's, schoenen, leesten, voetafdrukken en andere relictten zullen voor altijd herinneren aan deze roemrijke periode voor ons Vrij Technisch Instituut.

werden in 1981 de laatste vijf diploma's uitgereikt. In de afdeling schoenstiksters was dat al in 1978 voor het laatst gebeurd¹².

4. Tot slot

Misschien zijn er nog andere scholen die hofleverancier waren of die met het koninklijk hof vertrouwelijke betrekkingen onderhielden. Ontegensprekelijk was dat het geval voor de Izegemse Vrije Vakschool voor Schoenmaken, later het Vrij Technisch Instituut.

NOTEN:

¹ Aanvankelijk wordt op de briefhoofden de naam *VRJE VAKSCHOOL - IZEGEM* vermeld. Zeker vanaf 1962 staat er *VRJ TECHNISCH INSTITUUT "VRJE VAKSCHOOL" - IZEGEM*. Vanaf 11 februari 1965 is de naam officieel *VRJ TECHNISCH INSTITUUT IZEGEM? AFGEKORT VTI*.

² Naast de vrije vakschool waren ook de Izegemse schoenfabrieken Eperon d'Or en Defauw erkend als hofleverancier.

³ Van 1912 tot 1934 waren de directeurs tevens onderpastoor op de Sint-Tilloparochie en/of proost van de sociale werken. Daarna waren de volgende personen directeur:

1934: Maurits Vierstrate

1951: Albert Verdonckt

1951: Jozef Bonneure

1955: Xaveer Rau

1966: Albert Parmentier, allen priester. Daarna begon het tijdperk van de leken-directeurs:

1980: Gaby Van Canneyt

1991: Hendrik vandromme

⁴ Het ging om de firma's Eperon d'Or en Vandenberghe. De andere Izegemse fabrieken waren in grote mate gemechaniseerd en vervaardigden in groten getale soldatenschoenen.

⁵ In 1938 was De Smet kantonnaal inspecteur L.O. van het kanton Lichtervelde. In 1950 stapte hij over van de rijksinspectie naar de diocesane inspectie, waar hij diocesaan hoofdinspecteur werd. Hij is nooit rijkshoofdinspecteur geweest.

⁶ Een identiek paar prijkt in het schoeiselmuseum. De schoenen zijn inderdaad buitengewoon mooi.

⁷ Ongetwijfeld gaat dit over de voorbereiding van het bezoek van de prinsen Albert en Alexander aan de Vakschool en aan de firma Defauw op 23 juni 1956.

⁸ Dat de prinsen, behalve de vakschool, enkel de firma Defauw zouden bezoeken, viel bij andere schoenfabrikanten niet in goede aarde.

⁹ Naar het Amazonegebied in Zuid-Amerika.

¹⁰ Wellicht de defintieve versie van de roeven die nu in het schoeiselmuseum staan.

¹¹ De afdeling Mechanica, cat. A3.

¹² Aantal leerlingen in de afdeling schoeisel, 2e tot en met 5e jaar:

1976-1977 : 8

1977-1978 : 8

1978-1979 : 5

1979-1980 : 9

1980-1981 : 5

Daarna werd de afdeling vervangen door de afdeling bouw.

De afdeling schoenstikken werd afgebouwd vanaf 1975 en eindigde in 1978. Ze werd vervangen door de afdeling elektriciteit T.S.O.

HUIS DEFAUW

Antoon Vandromme

Het uitzonderlijke herenhuis Defauw in de Gentsestraat 74 in Izegem, dat in 1993 gesloopt werd, was vroeger voor klassering voorgesteld. Het was een van de attracties op de Open Monumentendag 1990. Uiteindelijk moest het wijken om het plaatselijk verkeer veiliger te stellen.

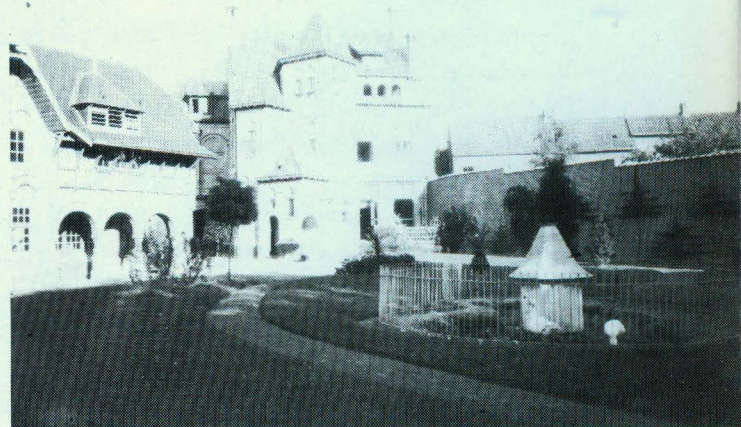
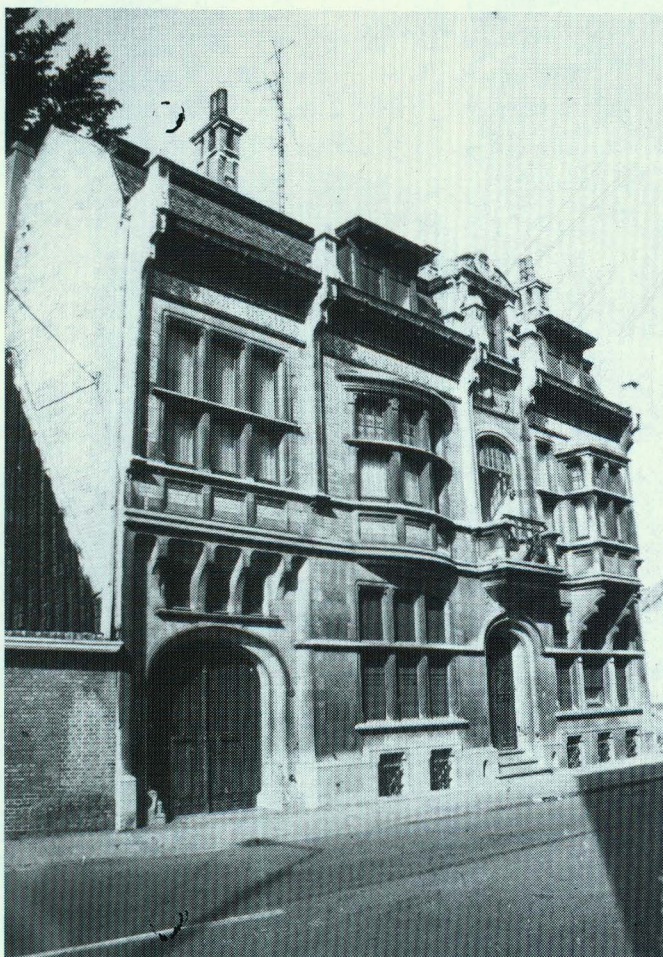
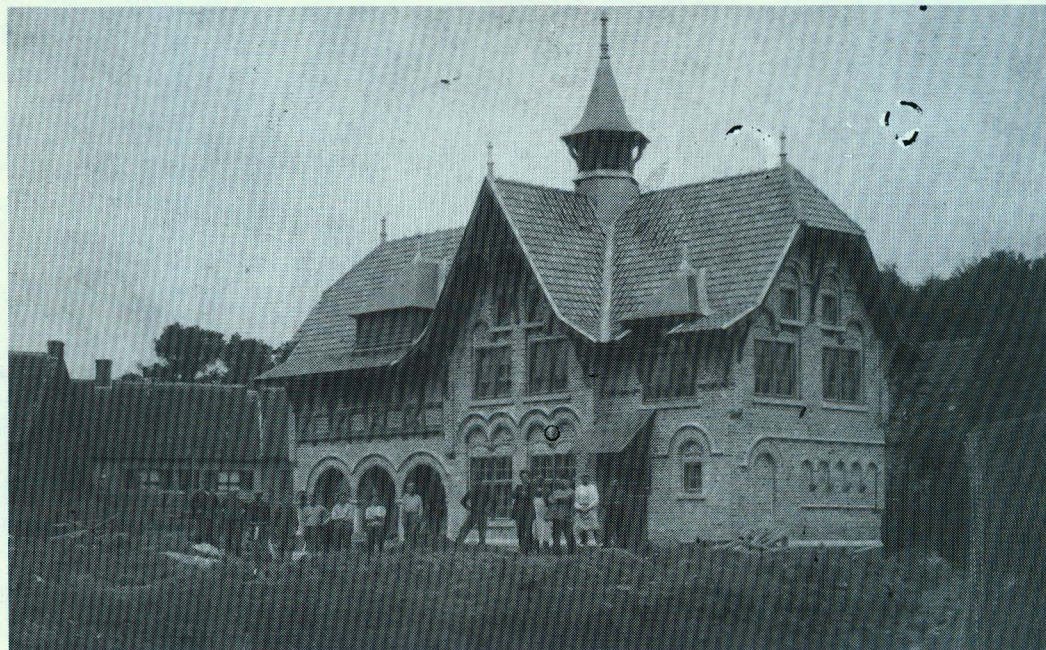
Het huis Defauw dateerde uit het begin van de 20e eeuw. Het werd gebouwd voor rekening van Leon Defauw senior. De plannen waren van de Izegemse architect Verstraete. Na zijn huwelijk met juffrouw Pieters ging het echtpaar Defauw-Pieters het betrekken. Leon Defauw overleed al vrij vroeg, in Izegem op 22 augustus 1910. Mevrouw Defauw-Pieters bleef met haar kinderen het herenhuis bewonen. Ze runde ook de schoenfabriek die haar echtgenoot aan de overkant van de Gentsestraat had gesticht.

Boven de ingangdeur was een heel bijzondere steen, met tal van versieringen die verwezen naar de bouwheer en naar het schoenmakersambacht. In de ruime living van het huis waren de muren met muurschilderijen bekleed. Achter het huis en helemaal los van de woning, stond een diensthuisje. Op de gelijkvloerse verdieping waren de berging, het bad en de wasgelegenheid ondergebracht. Onder het dak bevond zich een zeer verzorgde duiventil. Het was toen een van de grootste van de streek. In de jaren vóór de eerste wereldoorlog kwamen dan ook heel wat duivenmelkers eens dit unicum bekijken.

Achteraan in de tuin stond een rij populieren, op zichzelf heel gewoon, maar er was een stuk gezinsleven aan verbonden: bij elke geboorte van een nieuwe spruit werd deze bomenrij met één exemplaar aangevuld.

Naast het huis vonden we de inrijpoort. Onder deze poort kwamen de Pastoriebeek en de Kestelootbeek samen en van daar af heette deze waterloop de Kasteelbeek. Vroeger had deze Kasteelbeek rechts en links van de straat een stenen afdamming. Zo kwam het dat voor deze plaats de naam van Steendam ontstond, die vele jaren door iedereen als vast toponiem aanvaard en gebruikt werd. Deze stenen afdamming is al sedert vele jaren verdwenen, maar de autochtone bevolking spreekt nog dagelijks van Steendam.

Eerst werd het bijgebouwtje opgetrokken. Op de bovenste foto poseren de metselaars voor het bijgebouwtje, dat eerst werd opgetrokken. Met de bouw van het woonhuis werd juist begonnen. Aan de overzijde van de straat zien we de kleine huisjes die later moesten wijken voor de fabriek.

*Midden:
Zicht op de achterkant van het woonhuis en op een deel van het bijgebouwtje. We zien duidelijk dat de duiventil in het dakgedeelte open staat.*

*Onder:
Het Huis Defauw enkele maanden voor de totale sloping.*

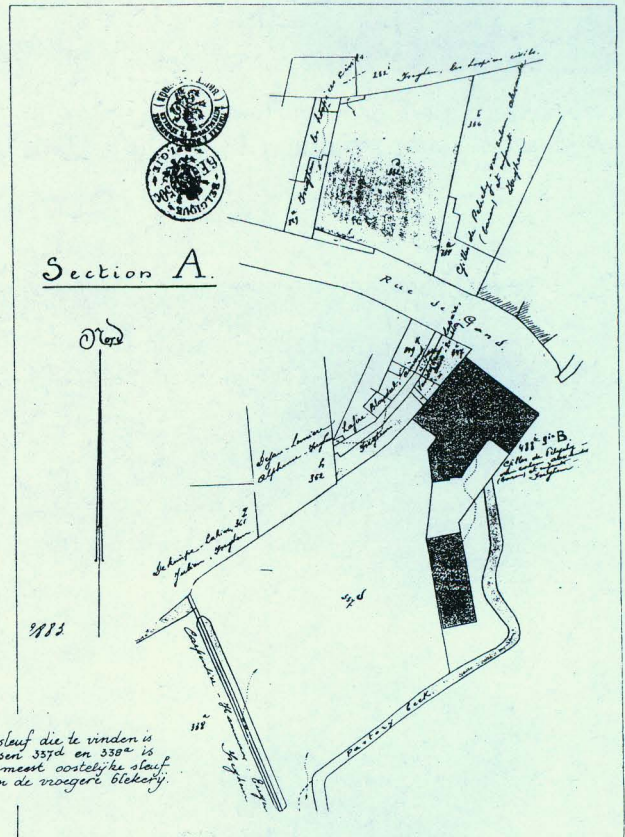
Bij iedere geboorte in het gezin Defauw-Pieters werd achteraan in de tuin een populier bijgeplant: voor Marthe, Elvina, Julia, Lia, Leon, Joseph, Eugène en Auguste.

*De reuzesluitsteen boven de dubbele ingangsdeur.
In het midden de initialen van de firma Defauw, links een schoenstikster en rechts een schoenmaker.
Foto Antoon Vandromme.*

1955. Zicht op het veldwegeltje dat nu de Groenstraat geworden is.
Links op de foto de populieren.
Foto Antoon Vandromme.

Grondplan van het woonhuis met poort, waarop de Pastoriebeek te zien is. Aan de overkant van de straat wordt ze de Kasteelbeek. Nu vloeit ze noordwaarts onder het kanaal door (sifon) en mondt uiteindelijk in de Mandel uit.

ZIJ ZORGDEN VOOR DE IZEGEMSE VEILIGHEID IN 1939-1940

Bart Blomme

*Het Izegemse politiekorps voor Het Blauwhuis
(repro Bart Blomme)*

V.l.n.r. Victor Platteeuw, Alberic Dejonghe, Jules Vanneste, André Windels, Jules Mestdagh, Hector Maes, Gilbert Van Robaeys, Cyriel (Leon) Seynhaeve, Odiel Van Nieuwenhuyse.

- 1) NAAM
- 2) GEBOORTEPLAATS EN DATUM
- 3) PLAATS EN DATUM VAN OVERLIJDEN
- 4) IN DIENST
- 5) UIT DIENST

6) ANDERE BIJZONDERHEDEN

- 1) Victor Platteeuw
- 2) Izegem, 17 juni 1898
- 3) Izegem 27 april 1963

- 4) 20 juni 1930
- 5) 31 oktober 1961.

1) **Alberic Dejonghe**

- 2) Izegem 25 oktober 1909
- 3) Izegem 1 juli 1989
- 4) 7 juli 1939
- 5) 30 juni 1967.

1) **Jules Vanneste**

- 2) Izegem 27 maart 1875
- 3) 23 maart 1955
- 4) 31 maart 1905
- 5) 22 november 1940
- 6) hulpcommissaris: 5 december 1919.

1) **André Windels**

- 2) Emelgem 6 april 1910
- 3) Oostende 13 mei 1985
- 4) 7 juli 1939
- 5) 30 juni 1967.

1) **Jules Mestdagh**

- 2) Izegem 20 maart 1897
- 3) Brussel 7 juli 1970
- 4) 29 juni 1934 (als commissaris)
- 5) 8 juni 1945
- 6) uit zijn ambt ontzet wegens lidmaatschap van het VNV tijdens de tweede wereldoorlog.

1) **Hector Maes**

- 2) Izegem 3 mei 1908
- 3) Izegem 28 december 1979
- 4) 3 maart 1935
- 5) 31 juli 1969.

1) **Gilbert Van Robaeyns**, bijgenaamd 'de witte klakke'

- 2) Izegem 18 december 1899
- 3) Izegem 14 februari 1975
- 4) 18 mei 1928
- 5) 1 september 1938
- 6) politie-inspecteur: 8 april 1938.

1) **Cyriel**, gezegd **Leon**, **Seynhaeve**

- 2) Emelgem, 8 juli 1901

- 3) Izegem 15 april 1960

- 4) 19 april 1929

- 5) 15 april 1960.

1) **Odiel Van Nieuwenhuysse**

- 2) Emelgem 24 februari 1897
- 3) Izegem 15 november 1980
- 4) 19 april 1929
- 5) 1 mei 1963.

Ontbreken op de foto:

1) **Michel Cools**

- 2) Izegem 29 maart 1893
- 3) Izegem 14 maart 1965
- 4) 1 september 1924
- 5) 1 augustus 1954

1) **Camiel Mestdagh**

- 2) Izegem 26 juli 1879
- 3) Izegem 1 oktober 1953
- 4) 4 juli 1924
- 5) 1 januari 1947.

1) **Arthur Croes**

- 2) Izegem 4 april 1901
- 3) Izegem 20 juli 1985
- 4) 15 juni 1928
- 5) 15 februari 1963.

1) **Michel Oosterlinck**

- 2) Emelgem 4 juli 1893
- 3) Detroit (VSA) maart 1961
- 4) 4 juli 1924
- 5) 15 juli 1949.

1) **Hector Segers**

- 2) Izegem 30 oktober 1900
- 3) Izegem 5 november 1968
- 4) 15 mei 1935
- 5) 1 november 1965.

1) **Georges Tytgat**

- 2) Izegem 20 juni 1906
- 3) Roeselare 12 juni 1971
- 4) 8 februari 1935
- 5) 1 juli 1967.

KRINGLEVEN

Jean-Marie Lermyte

Twee cursussen Oud Schrift

In de winter van 1993 gaf onze heemkundige kring een tweede cursus oud schrift. Een dubbele zelfs en dit keer in de stedelijke openbare bibliotheek.

Gedurende vier avonden (van 19 januari t.e.m. 9 februari) gaf de heer Aurel Lagrou een begin cursus. Na zijn lessen ging hij (te) bescheiden de rest van de cursus volgen vanop de gewone banken.

De cursus voor gevorderden werd namelijk, zoals die van 1989, gegeven door Bertrand Nolf. Dat gedurende zes dinsdagavonden, van 16 februari t.e.m. 30 maart. In het technisch lezen werden de cursisten stilaan assen. Begrijpend lezen blijkt echter nog heel wat anders te zijn!

Voor beide cursussen kwamen de meeste teksten uit het stadsarchief. Een aantal ervan werden met de welwillende toestemming van het schepencollege en van de stedelijke openbare bibliotheek tentoongesteld in de bibliotheek.

Onmiddellijk na de laatste les werden de deelnemers door de nieuwe burgemeester (Willy Verledens) en het nagenoeg volledige schepencollege op het stadhuis voor de diploma-uitreiking ontvangen.

Dit waren de cursisten (in alfabetische volgorde):

Bart BLOMME, hoofdredacteur Ten Mandere, Europastraat 13, 8770 Ingelmunster
Mevr. Christiane BOUCHERIE, Abelestraat 61, 8870 Izegem
Mevr. Marita BUNTINX, Oude Lendeleedsestraat 10, 8880 Ledegem (begin cursus)
Leo CLAEYS, Ruddervoordestraat 40, 8210 Zedelgem
Willy COOLSAET, Benoit Vanmarckestraat 49, 8560 Moorsele
Mevrouw Lut COOLSAERT-VAN OVERBERGHE, Benoit Vanmarckestraat 49, 8560 Moorsele
Johan D'HOOP, Kachtemsestraat 69, 8870 Izegem
Mevr. Ingrid HOUSSIN, Vijfwegenstraat 1, 8870 Izegem
Aurel LAGROU, Knobbaardstraat 10, 8870 Izegem (vervolg cursus)
Mevrouw Mariette LAGROU-DEFREYNE, Knobbaardstraat 10, 8870 Izegem
Jean-Marie LERMYTE, Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem
Robert LEROY, Boomforeeststraat 49, 8870 Izegem
Erik SAMYN, Negenhoekstraat 46, 8870 Izegem
Roger VANDORPE, Roeselaarsestraat 457, 8870 Izegem (begin cursus)
Antoon VANDROMME, Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem
Willy VANLERBERGHE, Kortrijksestraat 58, 8870 Izegem
Mevrouw Maria VANLERBERGHE-FLORIZOONE, Kortrijksestraat 58, 8870 Izegem
Gaby VERDUYN, Wallemotestraat 65, 8870 Izegem
Frans WALLAEYS, Kasterstraat 30, 8800 Rumbeke (Roeselare)
Edwieg WASTYN, Gentsestraat 26, 8770 Ingelmunster

Op 1 mei 1993 bezochten we Frans-Vlaanderen

Op 1 mei 1993, helaas een wat koude, winderige dag, organiseerde Ten Mandere zijn derde uitstap. Na Waalwijk / 's Hertogenbosch en Alden Biesen / Maastricht, werd het deze keer op vraag van velen Frans-Vlaanderen. De 46 deelnemers kregen heel de dag deskundige uitleg van E.H. Cyriel Moeyaert, een van de meest eminente kenners van Frans-Vlaanderen.

Via Poperinge, de Rode en Zwarte berg, brachten we een kort bezoek aan onze zusterstad Belle. In Vleteren bezochten we eerst de Sint-Mattheuskerk met zijn 16e-eeuwse sacramentstoren). We hadden het geluk dat na enige tijd de burgemeester ons kwam begroeten en nog meer uitleg geven... in een smakelijk 'Vleemsch'. Dank zij de relaties van onze reis leider konden we ook de prachtige torenburcht in Vleteren bezoeken. Daarna reisden we door naar Kassel om via de Romeinse heerweg Ekelsbeke te bereiken.

Hoe cultureel de deelnemers ook ingesteld waren, voor de meesten zal het middagmaal in het Hegersnest, de 'gîte' van M. Joos, het hoogtepunt van de dag blijven. De flamiche aux poireaux na het aperitief, de jambon de York et sa garniture en tarte flamande waren van een uitstekende kwaliteit, maar er was veel meer. De wijn stroomde overvloedig en ook de koffie werd met 'zeer sterke Franse melk' gedronken. De gastvrijheid van het gezin Joos zullen bijblijven.

Na de middag stond er ons nog een uitgebreid programma te wachten. Hoe goed E.H. Moeyaert ook was, het eerste uur had hij enige moeite om de aandacht te trekken. De schuld van... het Hegersnest. Via Watten reisden we naar Sint-Mulders, voor een bezoek aan de eigenaardige Sint-Mildredakapel, ook al in privéhanden. Daarna bezochten we de kerk van Arnèke, waar de heilige Gohard wordt aanroepen. Hier kregen we bijkomende uitleg van de enthousiaste pastoor. Ook dat gebeurde in vloeiend Westvlaams. Na een busverkenning in Sint-Winoksbergen - voor de wandeling was er te weinig tijd - bezochten we de kerk van Warhem. De laatste dorst werd gelest in een van de vele cafés in Watou.

De spreekbeurt voor en over de Roede van Menen, 9 november 1993

Dr. hist. Klaas Maddens was uitgenodigd door onze zustervereniging, *De Meiboom uit Gullegem*. Deze activiteit moest de banden tussen de heemkundige kringen van de Roede van Menen nauwer aanhalen. Meer daarover las u in de omzendbrief in ons vorige nummers. Het initiatief werd aangemoedigd door het Nationaal Verbond en kon ook op de sympathie rekenen van de Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde. Er was een afvaardiging van Ten Mandere aanwezig.

U BLIJFT TOCH LID?

METEEN IS EEN EINDE GEKOMEN AAN DE 33E JAARGANG VAN *TEN MANDERE*. ALS U VERDER GEABONNEERD WIL BLIJVEN - EN DAAR TWIJFELEN NOCH U NOCH WIJ AAN -, DAN KOST U DAT 600 FR. ALS ERELID EN 400 FR. ALS GEWOON LID. DEZE PRIJZEN KUNNEN WE AL GERUIME TIJD AANHOUDEN, ONDANKS DE STIJGENDE KOSTPRIJS. WIL U ONVERWIJLD MET HET BIJGESLOTEN FORMULIER OVERSCHRIJVEN OP REKENINGNUMMER **712-0700260-03** VAN **TEN MANDERE**.

vandemoortele

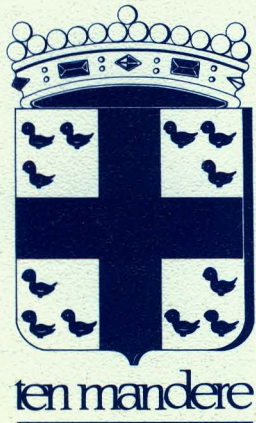
RODA
FAMA
MINELMA
VITELMA
ST. VILLEPRE
RESI
BLANC DE BOEUF
REDDY
MAYONAISE VANDEMOORTELE
OLIE VANDEMOORTELE

Alle kunde van het vak.

Drukkerij
STROBBE
Traditie en Innovatie

1990
STROBBE
1890

Drukkerij Strobbe bvba • Kasteelstraat 1 • 8870 IZEGEM • Tel. (051) 33 32 11

Aangesloten bij het Westvlaams Verbond van Kringen voor Heemkunde